

SZAKDOLGOZAT

CSONKA GERGŐ

2021

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR
NEMZETKÖZI GAZDÁLKODÁS SZAK
NAPPALI TAGOZAT
NEMZETKÖZI ÜZLETFEJLESZTÉS SPECIALIZÁCIÓ

MAGYARORSZÁGI BORÁSZATOK KÜLFÖLDI LEHETŐSÉGEI AZ EU
CSATLAKOZÁS ÓTA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VILLÁNYI
BORRÉGIÓRA

Belső konzulens: Dr. Totth Gedeon

Készítette: Csonka Gergő

Budapest, 2021

Tartalomjegyzék	3
Táblázatok jegyzéke	5
Ábrajegyzék	6
1. BEVEZETÉS	8
2. A VILÁG SZŐLÉSZETE ÉS BORÁSZATA – ÁGAZATI ELEMZÉS	9
2.1. A világ szőlőterülete és termelése	11
2.2. A világ bortermelése	14
2.3. A világ borfogyasztása	16
2.4. A világ borkereskedelme	17
3. TÖRTÉNELMI ÁTTEKINTÉS	21
3.1. A szőlészet, borászat eredete	21
3.2. A szőlészet és borászat történelmi alakulása Magyarországon	22
4. AZ EURÓPAI UNIÓ BORPIACI SZABÁLYOZÁSA	32
4.1 A szabályozás területei	32
4.1.1. A termelési potenciál szabályozása	33
4.1.2. Kivágási támogatás	33
4.1.3. Szerkezetjavítási támogatás	34
4.1.4. Szőlőkataszter, készlet és termésnyilvántartás	35
4.1.5. Harmadik országokkal folytatott kereskedelem és exporttámogatás	35
4.1.6. Magánraktározási támogatás.....	36
4.1.7. Borlejárás.....	36
4.1.7.1. Szeszesitalpiac ellátását szolgáló lejárati intézkedés.....	36
4.1.7.2. Krízislejárás.....	36
4.1.7.3. A borászati melléktermékek kötelező lejárati	36
4.1.7.4. A kettős besorolású szőlőfajtákból készült bor lejárati	37
4.1.8. Egyéb szabályozások.....	37
4.1.8.1. Minőségi borok.....	37
4.1.8.2. Termelői és szakmai szervezetek	37
5. MAGYARORSZÁG BORPIACA	38
5.1. Magyarország szőlőterülete	38
5.1.1. A magyar borvidékek	39
5.2. A magyar szőlő- és bortermelés alakulása	40

5.3. Borfogyasztás Magyarországon.....	43
5.4. Magyarország borkereskedelme.....	44
5.4.1. Magyarország borexportja.....	44
5.4.2. Magyarország borimportja.....	46
5.5. A Villányi borvidék bemutatása.....	47
6. A MAGYAR, AZON BELÜL IS A VILLÁNYI BOROK KÜLFÖLDI HELYZETE	50
6.1. Nemzetközi események	51
6.2. A Villányi Franc.....	54
6.3. Fejlesztések, fejlődés.....	55
6.4. Bormarketing.....	56
6.5. Támogatások.....	58
7. KONKLÚZIÓ.....	62
IRODALOMJEGYZÉK.....	64

Táblázatok jegyzéke

1. A világ országai, szőlőtermő területük szerint (millió ha) (2015-2019)
Forrás: OVI adatok alapján saját szerkesztés
2. A jelentősebb szőlőtermelő országok (millió tonna) (2014-2018)
Forrás: OIV adatok alapján saját szerkesztés
3. Top 10 bortermelő ország (millió hl) (2015-2019)
Forrás: OIV adatok alapján saját szerkesztés
4. A világ borfogyasztása (millió hl) (2015-2019)
Forrás: OIV adatok alapján saját szerkesztés
5. A világ jelentősebb bor exportőrei (2018-2019)
Forrás: OIV adatok alapján saját szerkesztés
6. A világ jelentősebb bor importőrei (2018-2019)
Forrás: OIV adatok alapján saját szerkesztés
7. A magyar borok 2020-ban gyűjtött érmei, a jelentősebb nemzetközi versenyeken
Forrás: <https://www.boraszportal.hu/borvilag/a-jo-borok-es-az-adatbanyaszat-szerelmeseinek-az-osszes-magyar-eredmeny-az-idei-fontos-versenyekrol-8293#>
8. A magyar borok, jelentősebb nemzetközi versenyeken kapott érmeinek borvidéki eloszlása
Forrás: <https://www.boraszportal.hu/borvilag/a-jo-borok-es-az-adatbanyaszat-szerelmeseinek-az-osszes-magyar-eredmeny-az-idei-fontos-versenyekrol-8293#>
9. A magyar borok jelentősebb nemzetközi versenyeken kapott érmeinek szőlőfajtánkénti eloszlása
Forrás: <https://www.boraszportal.hu/borvilag/a-jo-borok-es-az-adatbanyaszat-szerelmeseinek-az-osszes-magyar-eredmeny-az-idei-fontos-versenyekrol-8293#>

Ábrajegyzék

1. Legnagyobb értékben termelt gyümölcsök a világon 2018-ban (1000 USD)
Forrás: FAO adatai alapján saját szerkesztés
2. A világ szőlőterületének változása (2000-2019)
Forrás: <https://www.oiv.int/public/medias/7298/oiv-state-of-the-vitivinicultural-sector-in-2019.pdf>
3. A világ szőlőtermő területeinek eloszlása 2019-ben
Forrás: <https://www.oiv.int/public/medias/6782/oiv-2019-statistical-report-on-world-vitiviniculture.pdf>
4. A világ szőlőtermelésének alakulása (millió tonna) (2000-2018)
Forrás: <https://www.oiv.int/public/medias/6782/oiv-2019-statistical-report-on-world-vitiviniculture.pdf>
5. A világ bortermelésének alakulása (millió hl) (2000-2019)
Forrás: <https://www.oiv.int/public/medias/7298/oiv-state-of-the-vitivinicultural-sector-in-2019.pdf>
6. A „bor” szó származása az európai országokban
Forrás:
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Word_for_Wine_in_European_languages.svg
7. A szőlőterület és bortermelés alakulása a filoxéravész következtében (1872-1895)
Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés
8. Magyarország termő szőlőterülete (1945-1963)
Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés
9. Franciaország, Olaszország és Spanyolország szőlőtermő területeinek alakulása 1995-2016 között (ezer ha)
Forrás: OIV adatok alapján saját szerkesztés
10. Szüretelt szőlőmennyiség Magyarországon (q)
Forrás: HNT adatok alapján saját szerkesztés
11. Magyarország bortermelésének alakulása (hl)
Forrás: HNT adatok alapján saját szerkesztés
12. A magyar borok exportjának eloszlása (hl)
Forrás: HNT adatai alapján saját szerkesztés

13. A magyar borok exportjának eloszlása határparitáson (ezer HUF)
Forrás: HNT adatok alapján saját szerkesztés
14. Magyarország borimportjának eloszlása határparitáson (ezer HUF)
Forrás: HNT adatok alapján saját szerkesztés
15. Magyarország borimportjának eloszlása határparitáson (ezer HUF)
Forrás: HNT adatok alapján saját szerkesztés
16. A villányi eredetvédelmi logó
Forrás: <https://villanyiborvidek.hu/hu/villanyi-borvidek/eredetvedelem-kikerics-vedjegy>
17. A villányi borászatok árbevétele és EU-támogatása, 2014-2018 (millió Ft)
Forrás: <https://g7.hu/kozelet/20200608/egy-uj-munkahely-813-millio-forintba-kerult-a-villanyi-boraszatok-tamogatasainal/>

1. BEVEZETÉS

Magyarország 2004. május 1-jén belépett az Európai Unióba. Ezzel sok új lehetőség tárult elénk, mindazonáltal megannyi új kihívás is megjelent. A 2004 óta eltelt 17 év után, már van annyi rálátásunk, ami alapján konklúziókat tudunk levonni, majd ezek alapján a jövőt pozitívan formáló ajánlásokat tudunk megfogalmazni. Szakdolgozatomban főleg azt mutatom be, milyenné vált a magyar borok helyzete külföldön, hogyan hatott az EU-hoz való csatlakozás Magyarország szőlészetiére és borászatára.

Döntésem azért esett a témára, mert a szőlő és bor kiskorom óta szerves részét képezi az életemnek. Még dédnagymamámnak volt egy kis szőlője, azon egy kis pincével a Balatonfüred-csopaki borvidéken belül. Több generáció együtt szüretelt, bogyózott, préselt, majd várta a család, hogy a végeredményt megkóstolhassa. Szüleim elmondása alapján a bor az esetek többségében ihatatlan volt, mégsem volt dühöngés, átkozódás, mert a szőlő, a bor és a kettő között lévő folyamat összehozta a családot. Mindenki szívesen ment vissza következő évben is, hiába tudtuk a szőlő sorsát előre. Talán ezen emlékek miatt vonzott mindig is magához a bor és bár tanulmányaim nem kapcsolódnak közvetlen hozzá, de emiatt tudtam, hogy a szakdolgozatomnak mindenféleképpen köze lesz a szőlészethez, borászathoz.

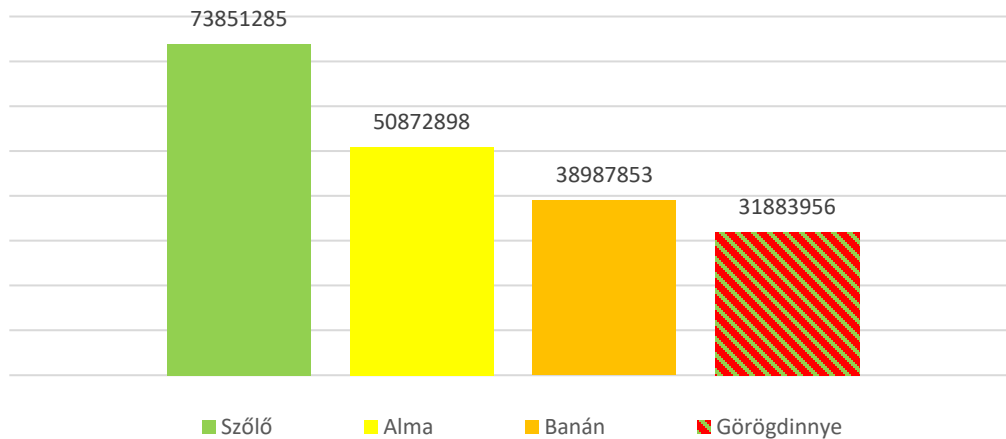
Dolgozatomat egy általános, az egész világot lefedő szőlészeti és borászati bemutatással kezdem, melyet a két terület történelme követ. Véleményem szerint fontos megemlíteni az Európai Unió szabályozását és megismertetni Magyarország borpiacát. Végezetül pedig kitérek azokra a tényezőkre, melyekben a Villányi borvidék véleményem szerint kiemelkedően teljesít a többi régióhoz képest és amiben emiatt a másik 21 borrhíónak követnie kellene.

2. A VILÁG SZŐLÉSZETE ÉS BORÁSZATA – ÁGAZATI ELEMZÉS

Ha megkérdeznénk az embereket, melyik gyümölcsből terem a legnagyobb értékben a Földön, földrajzi helyzettől függően eltérő válaszokat kapnánk. Dél-Amerikában valószínűleg a banánt, Spanyolországban a citrusféléket, míg Magyarországon az almát mondanák. Az emberek nagy része tévedne, mivel a helyes válasz a szőlő. Felhasználni is sokféleképpen lehet. Készíthetünk belőle például bort, mustot, mazsolát, balzsamecetet, olajat. A mennyiségéből és számos felhasználási lehetőségnek köszönhetően a bor fontos szerepet játszott és még mindig játszik kultúránkban és egyúttal gazdaságunkban is.

1. ábra: Legnagyobb értékben termelt gyümölcsök a világon
2018-ban (1000 USD)

Forrás: FAO adatai alapján saját szerkesztés

A világon lévő borászatokat, borokat két, jól elkülöníthető csoportba tudjuk sorolni. Ezek az úgy nevezett óvilági és újvilági borkultúrák.

„A hagyományos („óvilági”) borkultúra jellemzői:

- A tradicionális európai bortermelő országok sorolhatók ide: Franciaország, Spanyolország, Olaszország, Portugália, Görögország, Németország, Magyarország, Ausztria, Horvátország, Szerbia, Románia, Bulgária
- A borkultúra gyökerei több évszázados, de inkább évezredes görög és/ vagy római hagyományokon alapszik.

- Megteremtették a világ fajtaválasztékának és bortechnológiájának alapját.
- A szőlőbirtokok, az üzemszerkezet többnyire elaprózott.
- Bár jelentős technológiai fejlesztések történtek az európai borászatban, ennek ellenére a termelésük inkább mutat kézműves (pl. kézi szüret, bogyóválogatás stb.) jelleget, mint nagyiparit.
- Szőlőtermesztése és bortermelése erősen terület-, klíma-, évjáratfüggő.
- Az idő múlásával az európai szőlőtermelés, borászat egyre szabályozottabb lett.
- Az Európai Unió borpiaca ma a legszabályozottabb:
  - ◊ Szőlőtermelő övezetek, termék-leírások
  - ◊ Fejlődésének saját maga szab korlátokat pl.: termelést csökkentő támogatások.
  - ◊ Eredetvédelemmel garantálja a minőséget és korlátozza a mennyiséget.
- Európában a bor és kultúra, valamint a bor és gasztronómia kapcsolata igen szoros.
- Az európai bormarketing elsősorban a tradíciókra, hagyományokra épít.

Az „újvilági” (import) borkultúrájának jellemzői:

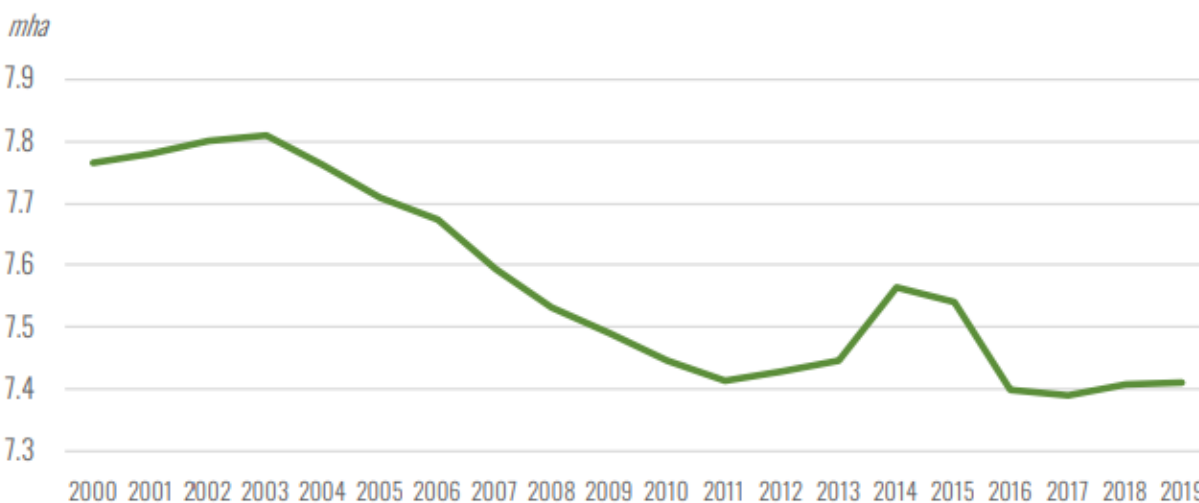
- Ide tartozik az Európán kívüli kontinensek feltörekvő bortermelő országai: Amerikai Egyesült Államok, Dél-Afrika, Ausztrália, Chile, Argentína és Új-Zéland.
  - ◊ Ezen országok szőlőtermelése az utóbbi egy-két évszázadban, néha évtizedben alakult ki és fejlődött.
  - ◊ Franciák, olaszok, spanyolok, magyarok és más európaiak alapították, tehát szakmai ismereteiket és fajtáikat is importálták.
- Szőlő- és bortermelés jellemzője, hogy minden évben ugyanazt a minőséget és mennyiséget tudják előállítani az alkalmazott technológia miatt.
- Erős a területi és tőkekoncentráció.
- Az európai tradícióktól, szabályozottságtól mentes gazdasági környezet:
  - ◊ Nem szab gátat a szőlészet, borászat fejlődésének, az újítások alkalmazásának.
  - ◊ Olyan termelési módszereket (öntözés) és technológiát alkalmaznak (bor vizezése, égetett „faforgács” alkalmazása), amelyek az európai szőlő- és bortermelésben nem engedélyezettek.
- Termelésük erősen exportorientált.

- Az új termelők termelési és piaci sikerei látványosak, amelyet az új szemléletű, erőteljes és agresszív marketingtevékenységük is segíti.” (Máté, 2019)

2.1. A világ szőlőterülete és termelése

Az elmúlt 30 évben az Újvilág szőlőtermesztésre használt területe lassan, de stabilan növekedett, míg az Óvilágban a számok csökkenést mutatnak. (HNT, 2016) 2019-ben a világ szőlőterülete kb. 7,4 millió hektár volt. Ezáltal úgy tűnik, hogy 2016 óta stabilizálódott, amikor is Kínában, Törökországban, Iránban, Portugáliában és az USA-ban csökkent a szőlők területe. Ez a stabil állapot azonban nem reflektálja a régiós változásokat. Ennek a területnek több mint a fele 5 országban (Spanyolország, Kína, Franciaország, Olaszország, Törökország) található.

2. ábra: A világ szőlőterületének változása (2000-2019)

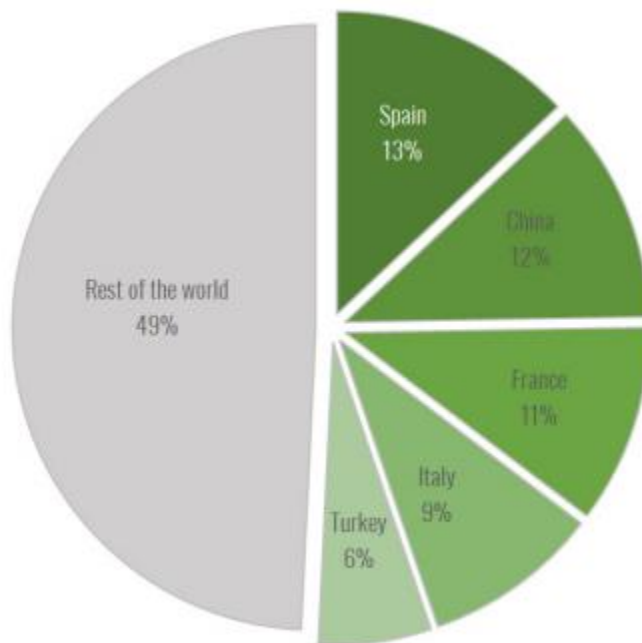

Forrás: <https://www.oiv.int/public/medias/7298/oiv-state-of-the-vitivinicultural-sector-in-2019.pdf>

A fentebb említett stabilizálódás megfigyelhető az Európai Unió szőlőültetvényein is. Az EU, egymást követő ötödik éve ugyanúgy 3,2 millió hektár termőterülettel rendelkezik. Az EU területei annak ellenére mutatnak stabilitást, hogy 2015 óta fokozatosan a tőkék megújításai mennek végbe. A legfrissebb adatok azt mutatják, hogy 2019-ben a területek nagysága nőtt Franciaországban (794 kha), Olaszországban (708 kha), Portugáliában (195 kha) és Bulgáriában (67 kha). A szőlő termő területek nagyságának megszilárdulása volt megfigyelhető Romániában

(191 kha) és Németországban (103 kha). Spanyolországban (966 kha), Magyarországon (69 kha) és Ausztriában (48 kha) a termőterületek csökkenése látszódik. (OIV, 2020)

3. ábra: A világ szőlőtermő területeinek eloszlása 2019-ben

Forrás: <https://www.oiv.int/public/medias/6782/oiv-2019-statistical-report-on-world-viticulture.pdf>

10 év jelentős növekedés után, a kínai szőlőterületek (855 kha) növekedésének mértéke lassulni látszik, de még így is másodikkak Spanyolország mögött. Az 12.300 hektáros csökkenés ellenére is 436 kha területtel rendelkező Törökország az ötödik 2019-ben. Érdekes még megemlíteni Dél-Amerika legnagyobb szőlészeti területtel (215 kha) rendelkező országát, Argentínát, valamint Chilét (200 kha). Dél-Amerikában az összes, szőlészet szempontjából jelentős ország szőlőterülete csökkent 2018-hoz képest. Afrika legfontosabb szőlőtermelő országa, Dél-Afrika szőlőterületeinek területe (128 kha) stabilizálódni látszik a három aszályokkal sújtott év után és a területek csökkenése 2014 óta először megállt. Óceániában, Ausztrália szőlőtermő területei (146 kha) változatlanok maradtak 2018-hoz képest, míg Új-Zéland 1,6%-kal növelte szőlészeti területét, és így új csúcst (39 kha) ért el.

1. táblázat: A világ országai, szőlőtermő területük szerint (millió ha) (2015-2019)

	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2018 % változás	2019-es részesezés
Spanyolország	974	975	968	972	966	-0,6%	13,1%
Kína	859	807	830	855	855	0,0%	11,6%
Franciaország	785	786	788	792	794	0,3%	10,7%
Olaszország	685	693	699	701	708	1,0%	9,6%
Törökország	497	486	448	448	436	-2,7%	5,9%
USA	446	439	434	408	408	0,0%	5,5%
Argentína	225	224	222	218	215	-1,4%	2,9%
Chile	214	209	207	203	200	-1,5%	2,7%
Portugália	204	195	194	192	195	1,6%	2,6%
Románia	191	191	191	191	191	0,0%	2,6%

Forrás: OVI adatok alapján saját szerkesztés

Az elmúlt 30 évben, a termő területek csökkenésének ellenére a szőlő termelése növekedett, kivéve Európában. 1995-ben még Európa adta a világ szőlőtermelésének 51%-át, azonban azóta jelentősen megnőtt Ázsia, azon belül is Kína termelése és 2018-ra Európa a világ termésének csupán kb. a 30%-át adta. (Máté, 2019) 2018-ban a világ szőlőtermése összesen 77,8 millió tonna volt, melynek 57%-a borszőlő, 36%-a csemege és 7% mazsola.

4. ábra: A világ szőlőtermelésének alakulása (millió tonna) (2000-2018)

Forrás: <https://www.oiv.int/public/medias/6782/oiv-2019-statistical-report-on-world-viticulture.pdf>

2. táblázat: A jelentősebb szőlőtermelő országok (millió tonna) (2014-2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Kína	12,5	13,2	12,6	13,1	11,7
Olaszország	6,9	8,2	8,4	6,9	8,6
USA	7,1	6,9	7	6,7	6,9
Spanyolország	6,1	6	6,3	5	6,9
Franciaország	6,2	6,3	6,3	5	6,2
Törökország	4,2	3,7	4	4,2	3,9
India	2,6	2,6	2,6	2,9	2,9
Argentína	2,7	2,5	1,9	2,1	2,7
Chile	2,2	2,7	2,2	2	2,5
Irán	2,3	2,3	2,3	1,9	2,3

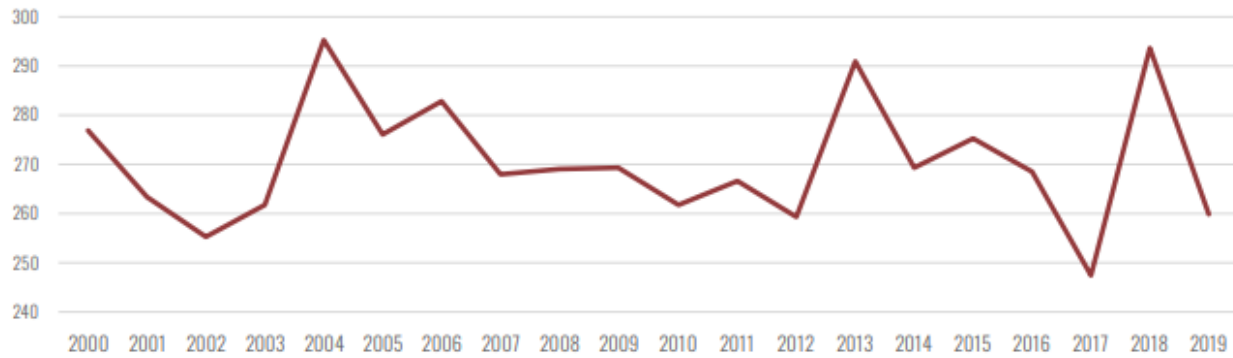
Forrás: OIV adatok alapján saját szerkesztés

2.2. A világ bortermelése

Ahogy a szőlőtermelésben, úgy a bortermelésben is látszik az Újvilág térnyerése. 1995 óta az Újvilág több mint 30%-kal növelte termelését. (HNT, 2016) A 2019-es adatok szerint a világ bortermelése kb. 260 millió hl, ami egy szignifikáns visszaesést (-11,5% = 35 millió hl) mutat az előző, különösen magas hozamú, 2018-as évhez képest. Az előző két év ingadozása után, 2019-ben a bortermelés visszatért az átlagos szintjére.

A világ bortermelésének 60%-át, 156 millió hl-t az EU adja. Ez az érték 14,4%-os, 26,7 millió hl-es visszaesést mutat a 2018-as év adataihoz képest. Az EU-n belül 3 ország, Olaszország (47,5 millió hl), Franciaország (42,1 millió hl) és Spanyolország (33,5 millió hl) adja a 2019-es össztermelés 48%-át. Mind a három országnak jelentősen csökkent a termelése az előző évhez képest. Olaszország 13%-kal, Franciaország 15%-kal, Spanyolország 25%-kal kevesebb bort termelt. Ám nem csak az EU ezen országainak csökkent a termelése 2018-hoz képest. Németország 12, Románia 4, Ausztria 10, Magyarország 34, Görögország 8 százalékkal kevesebb bort állított elő. Az egyedüli Unió ország, ami növelni tudta a termelését, Portugália. Ebben közre játszottak a kedvező időjárási tényezőknek, valamint annak, hogy 2018-ban relatíve alacsony volt a bortermelése a többi EU-s országhoz képest. (OIV, 2020)

5. ábra: A világ bortermelésének alakulása (millió hl) (2000-2019)

Forrás: <https://www.oiv.int/public/medias/7298/oiv-state-of-the-vitivinicultural-sector-in-2019.pdf>

A 2018-as, már eredetileg is alacsony termeléshez képest, további 10%-kal csökkent Kína termelése, mely így 8,3 millió hl. Ez a jelentős mértékű csökkenés már harmadik éve tart, mely egyfajta bizonytalanságot mutat a jövőbeli kínai borászati fejlesztések részéről.

Az USA-ban, a kedvezőtlen időjárási körülmények és pusztító tüzek ellenére csupán 2%-kal csökkent a bortermelés 2018-hoz képest. Ez nagyrészt annak tudható be, hogy az amerikai termelők szőlő és bor túltermeléssel találták szembe magukat. Két egymást követő évben (2018, 2019) csökkentek a bor eladási mutatók, ami miatt jelentős készleteket tudtak elraktározni a termelők és voltak, akik 2019-ben nem szüreteltek.

A csökkenő értékek a Föld déli féltekén is megfigyelhetőek. Csökkenést mutatnak a számok mind Argentína (13 millió hl), mind Chile (12 millió hl) esetében. Azonban a 2019-es termelésük az 5 éves átlaggal megegyezik. Portugália mellett Dél-Afrika a másik ország, mely növelni tudta termelését 2018-hoz képest. Összesen 9,7 millió hl bort termeltek, ami 3%-os növekedést jelent, azonban ez még mindig messze van azoknak az éveknél az átlagától, amik az előző három év súlyos aszályát megelőzték.

Ami Ausztráliát és Új-Zélandot illeti, már második éve csökken a bortermelés (6% és 1%). Igaz nem olyan szignifikánsan, mint a top 3 ország esetében és ez még mindig összhangban van az elmúlt öt év átlagával.

3. táblázat: Top 10 bortermelő ország (millió hl) (2015-2019)

	2015	2016	2017	2018	2019	2018/2019 % változás	2019-es részesezés
Olaszország	50	50,9	42,5	54,8	47,5	-13%	18,27%
Franciaország	47	45,4	36,4	49,2	42,1	-14%	16,19%
Spanyolország	37,7	39,7	32,5	44,9	33,5	-25%	12,88%
USA	21,7	23,7	23,3	24,8	24,3	-2%	9,35%
Argentina	13,4	9,4	11,8	14,5	13	-10%	5,00%
Ausztrália	11,9	13,1	13,7	12,7	12	-6%	4,62%
Chile	12,9	10,1	9,5	12,9	11,9	-8%	4,58%
Dél-Afrika	11,2	10,5	10,8	9,4	9,7	3%	3,73%
Németország	8,8	9	7,5	10,3	9	-13%	3,46%
Kína	13,3	13,2	11,6	9,3	8,3	-11%	3,19%

Forrás: OIV adatai alapján saját szerkesztés

2.3. A világ borfogyasztása

A 2018-as, csekély csökkenés után, melyet a kínai, orosz, argentin piacnak és néhány EU-s ország, mint például Franciaország, Olaszország és az Egyesült Királyság piacának negatív trendjeinek tulajdoníthatunk, 2019-ben ez a tendencia megfordulni látszik és 0,1%-os növekedés következett be a borfogyasztásban.

2019-ben az EU volt a felelős a világ borfogyasztásának 53 százalékáért, ami 128 millió hl-t tesz ki, ami szinkronban van az elmúlt évek átlagaival. Ez a stabilitás egyes országok ellentétes irányú változásainak ellensúlyozásainak köszönhető. Az egyik oldalról nőtt Olaszország (0,9%), Németország (2%), az Egyesült Királyság (0,8%) és Spanyolország (1,8%) fogyasztása az előző évhez képest. Másrészt csökkent Franciaország (-0,7%), Portugália (-2,7%), Hollandia (-1,8%) és Belgium (-2,5%) fogyasztása 2018-hoz képest.

Az Amerikai Egyesült Államok 2019-ben újra megerősítette vezető pozícióját a világ borfogyasztásának területén, ami 33 millió hl-es rekord fogyasztást jelent. Az adatok szerint 1,9%-kal nőtt a kereslet, ami az előző év 3%-os növekedéséhez képest mérséklődést jelent a piacon.

Kína 2019-es borfogyasztása 17,8 millió hl-re esett vissza, ami 3,3%-os csökkenést mutat az előző év adataihoz képest. Az elmúlt 2 év csökkenő számai alapján kijelenthető, hogy az a jelentős növekedés, ami az elmúlt 20 évben jellemezte Kína borfogyasztását, a végéhez ért.

Dél-Amerikában az borfogyasztás számai emelkedtek, amiből Argentína 8,5 millió hl (1,2%), Brazília 3,3 millió hl (0,5%), Chile pedig 2,4 millió hl (4,6%) bor fogyasztásával veszi ki a részét.

Dél-Afrikában csökkent a borfogyasztás 6,2%-kal az előző évhez képest. Ez 4 millió hl-rel kevesebb bornak az elfogyasztását eredményezte, ami így a 2014-es szintre állt vissza 4 év után, amikor végig 4,3 millió hl volt az ország fogyasztása.

Ausztrália 2019-es fogyasztása 5,9 millió hl volt, ami megfelel az előző évek (2017, 2018) magas átlagainak.

4. táblázat: A világ borfogyasztása (millió hl) (2015-2019)

	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2018 % változás	2019-es részesedés
USA	30,9	31,3	31,5	32,4	33	1,9%	14%
Franciaország	27,3	27,1	27	26,7	26,5	-0,7%	11%
Olaszország	21,4	22,4	22,6	22,4	22,6	0,9%	9%
Németország	20,5	20,2	19,7	20	20,4	2,0%	8%
Kína	18,1	19,2	19,3	18,4	17,8	-3,3%	7%
Egyesült Királyság	12,8	12,9	13,1	12,9	13	0,8%	5%
Spanyolország	9,8	9,9	10,5	10,9	11,1	1,8%	5%
Oroszország	9,7	10,1	10,4	9,9	10	1,0%	4%
Argentína	10,3	9,4	8,9	8,4	8,5	1,2%	3%
Ausztrália	5,5	5,4	5,9	6	5,9	-1,7%	2%

Forrás: OIV adatok alapján saját szerkesztés

2.4. A világ borkereskedelme

2019-ben a világ borpiacának exportja mind mennyiségében, kb. 105,8 millió hl (1,7%), mind értékében, kb. 31,8 milliárd EUR (0,9%) növekedett 2018-hoz képest és ezáltal folytatódik a 2013 óta tartó mennyiségi növekedése a bor exportjának. 21,6 millió hl-rel, a világ exportjának 20,5 százalékáért felelős Olaszország, mely így a bor legnagyobb exportőre a világon. Az export

volumen változása eltérő a különböző országokban. Erős növekedés volt látható Olaszországban (+2 millió hl), Spanyolországban (+1,3 millió hl), Kanadában (+0,4 millió hl) és Chilében (+0,3 millió hl). Ezzel szemben Ausztráliában (-1,1 millió hl), Dél-Afrikában (-1 millió hl), Ukrajnában (-0,4 millió hl) és Magyarországon (-0,3 millió hl) szignifikáns csökkenés volt tapasztalható a mennyiségben.

A bor exportjának értéke tovább növekedett, a 2010 óta megszokott tendenciában, új rekordot érve el. A bor értékét tekintve újra Franciaország a világ legfontosabb exportőre 2019-ben a maga 9,8 milliárd EUR értékű exportjával. Az export értékét figyelembe véve Franciaországban (+425 millió EUR), Olaszországban (+211 millió EUR) és Új-Zélandon (+84 millió EUR) volt a legnagyobb növekedés. A legnagyobb csökkenések pedig Spanyolországban (-234 millió EUR) és Dél-Afrikában (-73 millió EUR).

Mennyiségben, 2019-ben a világ nemzetközi borkereskedelmét 3 EU tagország uralta – Olaszország, Spanyolország, Franciaország – amik közösen 57,1 millió hl-t exportáltak, ami a világ exportjának 54%-át teszi ki. Ez még nagyobb dominanciát mutat, mint az előző évben, amikor ugyanez az érték 52% volt. A növekedés leginkább Olaszországnak (+10%) és Spanyolországnak (+6,5%) köszönhető. Növekedés volt megfigyelhető továbbá az alábbi országokban is: Új-Zéland (+5,1%), Chile (+3%), Németország (+2%), USA (+1,9%).

Az export értékét tekintve is a fentebb említett három ország volt meghatározó, 9,8 milliárd EUR, 6,4 milliárd EUR és 2,7 milliárd EUR értékű exportjukkal. Hárman, értékét tekintve a világ bor exportjának 60 százalékaért voltak felelősek. A 2018-as értékekhez képest növekedett, többek között, Új-Zéland (+8,3%), Franciaország (+4,6%), Olaszország (+3,4%), Portugália (+2,5%) és Chile (2,1%) exportjának értéke is. Komoly csökkenés volt azonban Dél-Afrikában (-11%) és Spanyolországban (-8%).

5. táblázat: A világ jelentősebb bor exportőrei (2018-2019)

	Mennyiség (millió hl)		Érték (milliárd EUR)	
	2018	2019	2018	2019
Olaszország	19,6	21,6	6,2	6,4
Spanyolország	20	21,3	2,9	2,7
Franciaország	14,2	14,2	9,3	9,8
Chile	8,4	8,7	1,7	1,7
Ausztrália	8,5	7,4	1,8	1,8
Németország	3,7	3,8	1	1
USA	3,5	3,6	1,2	1,2
Dél-Afrika	4,2	3,2	0,7	0,6
Portugália	3	3	0,8	0,8
Argentína	2,8	2,7	0,7	0,7

Forrás: OIV adatok alapján saját szerkesztés

Mennyiség tekintetében a három legnagyobb importőr Németország, az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok volt 2019-ben, összesen 38%-át kiteve a világ borimportjának. Ez a három ország adja a borimport értékének 39%-át is, ami így 11,9 milliárd EUR-ra rúg.

A legnagyobb importőr 2019-ben is Németország volt 14,6 millió hl-rel, annak ellenére, hogy mind mennyiségében, mind értékében csökkent a behozatal. A mennyiséget tekintve 0,6%-kal, míg ennek értékét tekintve 4,2%-kal esett vissza. Németország borimportjának 59%-át a nem palackozott borok teszik ki és ennek a mennyisége 4%-kal nőtt, míg az értéke 13%-kal csökkent. A palackozott borok importja, ami volumenben 35%-ot, értékében pedig 63%-ot tesz ki, csökkent 7 és 1 százalékkal az előző éves adatokhoz képest.

Az Egyesült Királyság lett a második 2019-ben 13,5 millió hl-rel, ami 3,8 milliárd EUR-nak felel meg. Legjobban a BiB (Bag-in-Box®) csomagolású borok importja nőtt. Mennyiségét tekintve 10%-kal, összegét tekintve pedig 19%-kal.

Az Amerikai Egyesült Államok, 2019-ben, jelentős növekedést könyvelhetett el 2018-hoz képest mind az importált volumen tekintetében (+7,1%), ami így 12,3 millió hl, mind pedig értékében (+5,7%), ami 5,5 milliárd EUR-t jelent. A 2019-es adatok szerint, mennyiséget tekintve az USA a harmadik legnagyobb bor importőr, míg az import értékét nézve világszínvonalon.

6. táblázat: A világ jelentősebb bor importőrei (2018-2019)

	Mennyiség (millió hl)		Érték (milliárd EUR)	
	2018	2019	2018	2019
Németország	14,7	14,6	2,7	2,6
Egyesült Királyság	13,2	13,5	3,5	3,8
USA	11,5	12,3	5,2	5,5
Franciaország	7	7,2	0,9	0,9
Kína	6,9	6,1	2,4	2,2
Oroszország	4,1	4,5	0,9	1
Hollandia	4,2	4,2	1,2	1,2
Kanada	4,2	4,2	1,7	1,7
Belgium	3	3,1	1	1
Portugália	2	2,9	0,1	0,2

Forrás: OIV adatok alapján saját szerkesztés

3. TÖRTÉNELMI ÁTTEKINTÉS

3.1. A szőlészet, borászat eredete

„A bor a szőlő gyümölcséből erjesztés útján készült ital...” (Csizmadi, 2017) mondja ki a magyar bortörvény. Előfordulnak ugyanezen eljárással létrehozott, más gyümölcsből (alma, eper) készült borok is, melyeket gyümölcsbornak nevezünk, ám a legelterjedtebb mégis a szőlőből készült változat lett.

A kerti szőlő (*Vitis vinifera*) útja kb. 100 millió évvel ezelőtt indult. Feltehetőleg a kréta korszakban jelent meg az őse, mely vadgyümölcs lehetett, kesernyés, savanykás levű bogyókkal.

„Ivott, hej, ivott a borból
hét kancsóval!
Fölujjongott szíve tőle,
fölragyogott az orcája.
Cirógatta magát, becézgette magát,
gyapjas testét végigsimította.
Iromba tagjait olajjal
dörzsölgette... Máris-máris emberré lett!” (Szenti, Holler, 2010)

Az Gilgames-eposzt, melyből az idézet is származik tekintik a legrégebbi írásos feljegyzésnek a borról. (Mocsári, 2016) A világ minden táján találunk bizonyítékokat arra, hogy alkoholt állítottak elő különböző terményekből. Ezek a bizonyítékok mind visszanyúlnak a civilizáció kezdetéig. Mindezek után nem meglepő, hogy már körülbelül Kr. e. 6500-ból, a neolitikumból származó régészeti leletek is azt mutatják, hogy ilyenájt kezdődött a szőlőtermesztés. A mai Törökország, Örményország és Irán területét (Transz-Kaukázus) tekintjük a ma is ismert szőlőtermesztésének bölcsőjeként. Örményországban archeológusok 5500 éves szőlőprést, tárolásra szolgáló agyag edényeket, szőlő héjat és magokat találtak. Ezek a legkorábbi, és legmegbízhatóbb jelei a bor készítésének. (Owen, 2011) Kr. e. 4000-re a szőlőtermesztés és vele együtt a borkészítés folyamata egyre jobban elterjedt, a Transz-Kaukázustól Anatólián keresztül egészen a Nílus-deltáig.

A hettitáknak köszönhető a szőlészet és borászat nyugati elterjesztése, amikor is Kr. e.. 3000 tájékán Kréta és Boszporusz felé terjeszkedtek. Később a görögök már a kifinomultabb ismeretekkel rendelkeztek az önológia területén és ez a tudás eljutott Sziáliába, Dél-Olaszországba, Spanyolországba és Franciaországba is. Ekkor már szétvált a bor- és csemegeszőlő. A Római Birodalom alatt a szőlő- és bortermelés egész Európában elterjedt. (University of Missouri, 2013)

„Nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy az emberi civilizáció története egyben a bor és a borkultúra története is. A szőlőtermesztés, borkészítés és a borfogyasztás egymástól elválaszthatatlanul fejlődött az ókortól napjainkig a kultúrával és a civilizációval együtt.” (Lendvai, 2009)

A vallásban kifejezetten hangsúlyosan fennmaradt ez a kapcsolat a mai napig. Az ókorban az istenek italának hívták a bort a görögök és a rómaiak. Saját bor istenségeik voltak Dionüszosz és Bacchus személyében. Az isteni kapcsolat máig megfigyelhető, gondoljunk csak a miseborra, ami Krisztus vérének szimbolizálja és a mai napig fogyasztják a hívők a szertartások folyamán. Jézus Krisztus életében a bor kitüntetett szerepet kap. Első csodatétele, amikor a vizet borra változtatta a kánai menyegzőn is a borhoz kapcsolódik, de többször példabeszédekben is megjelenik, gyógyító hatásának, egészségre hasznos dolognak jelenik meg. Ma már tudjuk, hogy ezek az állítások igazak, hiszen a tudomány mai állása szerint a bor csökkenti a szív- és érrendszeri betegségek kockázatát, segít megelőzni az Alzheimer-kórt, jótékony hatása van a bőrre, csökkenti a csontritkulás kockázatát, látásjavító hatással bír és élethossznövelő hatása van.

3.2. A szőlészet és borászat történelmi alakulása Magyarországon

Annak érdekében, hogy egy komplex képet tudjunk alkotni arról, hogy napjainkban milyen helyzetben vannak a magyar borászatok muszáj megértenünk, hogyan is jutottunk el idáig, Magyarországon miként alakult a szőlő- és bortermelés.

A szőlészet és a borászat szorosan összekapcsolódik a történelmünkkel. Nem meglepő, hogy ahogyan a magyar történelem is változatos, tele van fordulatokkal, úgy ugyanez elmondható a Kárpát-medencében történő szőlőtermesztésről és borkészítésről is.

A magyarok ősei már a mai Magyarország területére érkezésük előtt ismerték a borítalt. Fontos szerepe volt a magyar törzsek életében a bornak. Az egészség egyik motívumaként tekintettek rá, hitük és az azokhoz tartozó szertartások nélkülözhetetlen jelképe volt. Az 5. századból már bizánci lexikonok, utazók feljegyzései említik az magyar nép akkori hazájában lévő szőlőültetvényeket, valamint egyik legfontosabb italukat, a bort.

Bizánci feljegyzések a magyarokkal, míg Lukiánosz és Hérodotosz a magyarokhoz szorosan kötődő, rokon népekkel kapcsolatban jegyezték fel a kehelyezés, vérszerződés szokását és az ahhoz kapcsolódó szertartást. Lukianosz így nyilatkozik a baráti szerződéssel kapcsolatban: „Ha pedig barátul választottunk már valakit, következik a szövetség s a legnagyobb eskü, hogy bizonyára egymással fogunk élni, s ha kell, egymásért meghalni. És így teszünk is; mert mihelyt bemetszvéen ujjainkat serlegbe csöpögtetjük a vért s kardjaink hegyét bemártván egyszerre iszunk mindketten belőle; semmi sincs mi ezután minket szétválaszthatna.” (Tímár, 2020)

Vagy gondoljunk csak Priskosz rétor leírásai alapján Attila lakomájára: „Attilának boros kupát adtak, s akkor a hun király felköszöntötte a küldöttség vezetőjét.” (Székelyföld Szerelmesei Egyesület)

Ha a Római Birodalom terjeszkedésére gondolunk, akaratlanul is a fegyveres nyomulás jut eszünkbe. Azonban Róma kard mellett, ekével és szőlőmetsző késsel is hódított. Azonban amikor a magyarországi határtartomány bora konkurenciaként jelent meg az itáliai bornak, Domitianus császár megtiltotta a bortermelést Pannóniában Kr. u. 92-ben, valamint utasításba adta a szőlőtőkék kivágását. Majd csak kb. 200 évvel később, Kr. u. 282-ben rendelte el Probus Valerius császár a tőkék újraültetését. A Balaton-felvidéken megszakítás nélkül nyomon követhetőek a szőlészetre és borászatra utaló régészeti leletek egészen a honfoglalásig. Erre a magyarázat, hogy egészen a 19. század közepéig nem volt járvány, mely a tőkéknek árthatott volna, valamint az olyan súlyos fagykárok nem voltak jellemzőek a védett domboldalakon, melyek a szőlőkben végzetes károkat okozhattak volna. (Mészáros, Rohály, Nagymarosy, 2012)

Számottevően nőtt a jelentősége és a területe a bortermelésnek miután a keresztény vallás megszilárdult hazánk területén. A hittérítők újításokkal tudták gazdagítani a már meglévő borkészítési ismereteket.

A magyar bortermelésről kijelenthetjük, hogy hármas alapú: egyrészt a magyar törzsek őshazájából származó, Kaukázus környéki és belső-ázsiai hagyományai, valamint a Pannóniában már létező, megmaradt és implementált római származású gyakorlat, továbbá a hittérítő bencés és a később szintén letelepedő többi egyház és a bevándorolt telepések a Rajna környékéről, Burgundiából és Itáliából ide érkező tudásának keveredése. Egy 1006-ból származó oklevél, melyet Szent István írt alá már említi az italmérési jogot. A 11. század végén a papoknak tilos lesz kocsmárolniuk, azaz kocsmát üzemeltetni az esztergomi zsinat értelmében. Ezek alapján látszik, hogy nem csak hogy jelentős és szabályok közé szorított borászatról van szó, de rendszeres házon kívüli fogyasztásról is. (Mészáros, Rohály, Nagymarosy, 2012)

Az Árpád-házi királyok és Anjouk uralkodása alatt zavartalanul fejlődött a bortermelés, egyenesen virágzott. Nem voltak érvényben korlátozások, sem külső hatalom által, sem politikailag melyek a bor külkereskedelmét hátrányosan érintették volna és így a bor lett az egyik legfontosabb exportcikk a szarvasmarha, a réz, ezüst és arany mellett. A földművelés királynőjének nevezték a szőlő- és bortermelést. Ebből is érezhető mennyire meghatározó volt a középkori Magyarország életében. Az Anjouk alatt köztudottan virágzásnak indult számos

magyarországi borvidék kereskedelme. Meghatározó áru lett Magyarország exportjában a bor. (Török, Mercz, 2000)

Az ásatások folyamán talált, 13. századból származó szőlőmagok közül az összes keleti vagy magyar fajta. Érdekes, hogy kékszőlők magját nem lelmi ebben az éraban. Az ekkori adatókból az derül ki, hogy a 13. század vége fele a bortermelésből származó jövedelem a felét teszi ki az iparból és más tevékenységekből származó jövedelmeknek. A hegyközséges, szőlőhegyi önkormányzatok, azaz promontoriumok, első említése 1271-ből való.

A Luxemburgi Zsigmondtól II. Lajosig tartó kor kaotikus politikai és társadalmi helyzete nem tett jót hazánk borkereskedelmének és termelésének. Ez alól kivétel Mátyás király uralkodásának kora, mikor is a bortermelés és kereskedelem fénykorához hasonló állapotok uralkodtak. Zsigmond és Mátyás uralkodása alatt mennyiségi fejlődés is történt a bortermelés területén.

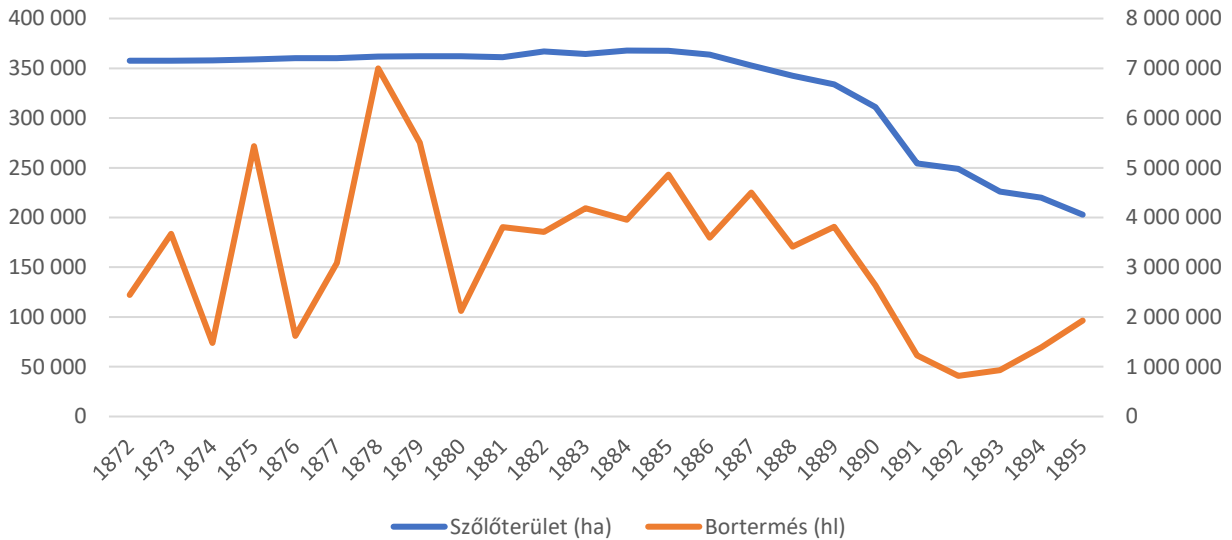
A Jagelló-korban, majd a török uralom alatt abbamaradt az a konstans fejlődés, ami jellemző volt az előző években. A törökök nem ártottak a szőlőket. Jobban károsította a 17. században kezdődő felszabadító háborúk időszaka. A törökök hosszútávra rendezkedtek be Magyarországon, így ez nem állt érdekükben. 1542-re, Buda török megszállásának évére tehetjük a magyar borkereskedelem központjának megszűnését, mivel a központ Buda volt. A hódoltsági területeken (Pécs-Villány, Buda-Kecskemét vidékének kivételével), a művelés hiánya miatt pusztul a szőlő. (Mészáros, 2019; Török, Mercz, 2000)

1565-től olyan vámkorlátozásokat vezettek be az osztrák tartományok, melyek ellehetetlenítették a magyar borokkal való kereskedelmet. Három városhoz tartozó szőlőkön termelt bor képezett kivételt. Ezek voltak Pozsony, Ruszt és Sopron. Egy kiskapuja maradt így a magyar bor exportnak Lengyelország felé. Ebben az időben lett egyre elterjedtebb az aszúbor. Az aszút főként a szerémségi borvidéken termelték 1523-ig, de Magyarország más borvidékein is, például Tokaj, Ruszt, Somló vidékén is készült aszú. Ekkor vette át Tokaj és vidéke a vezető szerepet a törökök által elfoglalt Szerémségtől és a már korábban említett, Lengyelország felé vezető kiskapun keresztül elindul a népszerűség útján a világhír felé a Tokaji aszú. A Thököly- és Rákóczi-szabadságharcok korából maradtak feljegyzések, melyek leírják hogy ezek a fejedelmek a hadjáratokat főként a borkereskedelmi bevételeikből finanszírozhatták. A szabadságharcok után

a Habsburg gazdaságpolitika eltökélt szándéka volt Magyarország élelmiszer termelő tartománnyá változtatása. A Habsburgok uralkodása alatt hozott intézkedések erőteljesen sújtották a borkereskedelmet és vele a szőlő- és bortermelést is. 1772-ben, azzal, hogy osztrák tartománnyá minősítették Galíciát, a Habsburg örökös tartományok vámgyűréje elzárta a magyar bort a külvilágtól. Emiatt még a lengyelek is áttérnek inkább a francia régiókból származó, bordeaux-i és champagne-i borokra. Emiatt bortúltermelés alakult ki hazánkban, így a kereslet-kínálat hirtelen felborulása miatt a gazdák egymás alá licitáltak. Ennek következtében a borosgazdák többsége átállt a tömegtermelésre, mely a minőség romlásához vezetett. Schams Ferenc segítségével jelent meg az első borászati folyóirat 1836-ban. Ugyanebben az évben bizottságot alakult, hogy megelőzzék a borok minőségének romlását. Schams úgy gondolta, hogy azért is romolhatott a borok minősége, mert olyan síkságokra is ültettek szőlőt, ahol azelőtt nem volt, mert alkalmatlannak ítélték jó minőségű bor előállításához. Javaslatát az volt, hogy a szőlőtelepítést kössék vármegyei engedélyhez. 1836. június 18-án megalakult az Országos Magyar Gazdasági Egyesület (OMGE). A két legmeghatározóbb terület, melyre fókuszál az egyesület, a bortermelés és a lótenyésztés. Az 1867-ben, a kiegyezés évében új távlatokat nyitott az Osztrák-Magyar Monarchia megalakulása a magyar bortermelésben és a bor-külkereskedelemben is. A kiegyezés után az OMGE Országos Borászati Szakosztálya belekezdett a magyar borok promotálásába. Egyre több kiállítást, versenyt és tanfolyamot rendeztek, melyeknek mind a magyar bor minőségének növelése és reklámozása volt a célja. Hazánk akkori szőlőterülete újra több volt, mint 400 ezer hektár. Ekkor a magyar királyság, a valamivel több mint 400 ezer hektárjával, volt a világ harmadik legnagyobb bortermelője volt Franciaország és Olaszország után. (Mészáros, Rohály, Nagymarosy, 2012) Az OMGE, tevékenységével elérte a célját és a megfelelő tudásnak köszönhetően, hirtelen minőségi változás, óriási ütemű fejlődés megy végbe.

A hazánkban 1875-ben megjelenő, Európába Amerikából behurcolt filoxéra sújtja a szőlőgazdákat. A magyar területen 1880-ban észlelt peronoszpóra hasonlóan súlyos károkat okozott. A filoxéra nem tud megélni a magas, 75-80%-os kvarctartalmú homokon, így egyre nagyobb hangsúlyt kapott a homoki szőlő telepítése. A filoxéravész súlyosságát mutatja, hogy az 1875-ös megjelenésétől, alig 20 év alatt hazánk bortermelése a több mint 6 millió hl-ről 83%-kal, közel 800 ezer hl-re esett vissza. (Beck, 2005)

7. ábra: A szőlőterület és bortertermelés alakulása a filoxérvész következtében (1872-1895)

Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A borászatban elindult pozitív irányt a filoxérvész gyorsan megfordította. A rovar által okozott kár, az 1890/91-es évjáratoknál az előállított bor mennyiségében zuhanásszerű, megrendítő visszaesést idézett elő. Hirtelen jelentős mértékben megnövekedett, kielégítetlen kereslet jött létre, valamint a szőlők pusztulása miatt gazdák tízezrei mentek tönkre. Emiatt megindult a borhamisítást.

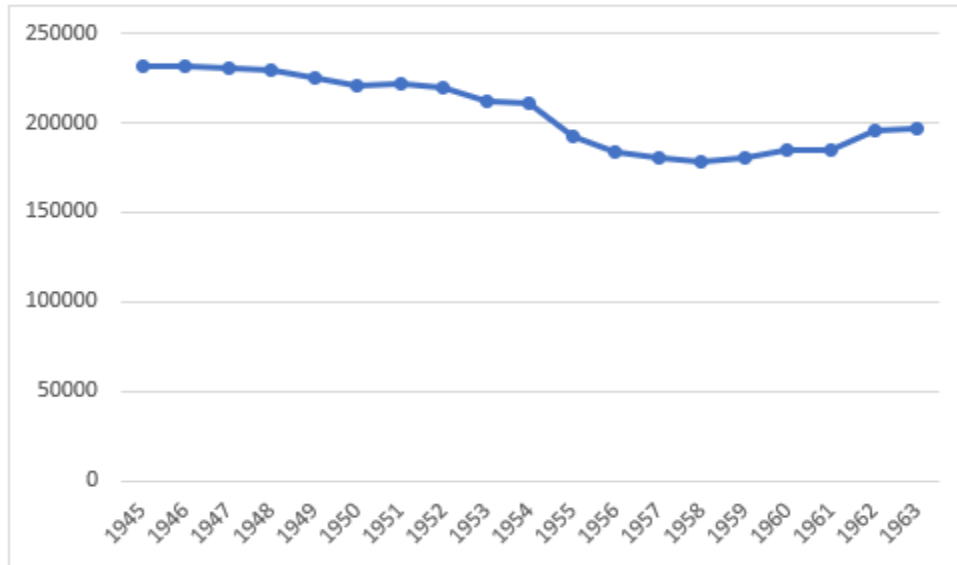
1895-ben elfogadásra kerül a Hegyközségi Törvény és ezáltal az országgyűlés a bor eredetvédelmét, valamint a szőlő- és bortertermelők érdekeinek érvényesítési lehetőségeit új alapokra helyezte. 1897-ben az összes járásban, törvényhatósági joggal felruházott, valamint rendezett tanácsú városban, Budapest összes kerületében egy-egy, összesen 446 Borellenőrző Bizottságot szerveztek, öt-öt taggal. (Torma, 1897) A tagok azon emberek érdekeit képviselték, akiknek bármiféle kárak származott a borhamisításból Minden olyan helyiségben ellenőrzést tarthattak, ahol azt indokoltnak látták. Kb. 5000 ellenőr (beleértve a pénzügyőröket is) vigyázta a magyar borok jó hírét. Ezzel felszámolódni látszott a műborgyártás. A probléma az volt, hogy a Monarchia más részein nem tiltották a műborok gyártását, terjesztését és a közös vámterület és határok miatt könnyen lehetett csempészni a mesterséges borokat. 10 éven keresztül ez a probléma még komoly gondokat okozott, folytonos harc folyt ellene, amíg 1907-ben hasonló szigorúságú rendelkezéseket

hoztak létre az osztrák tartományokban is. 1896 és 1915 között a szőlőterületek közel 90%-át sikerült újratelepíteni, de ez szakmai megújulásra ösztönözte a gazdákat. A századfordulót követően egyre inkább látszódott a megújítás eredménye. Az állam igyekezett segíteni a gazdákat, hogy piacaikat bővíteni tudják, valamint azt meg is tudják tartani. Egyre több európai nagyvárosban nyílt Magyar Állami Borház. Többek között Bécsben, Krakkóban, Stockholmban és Londonban is nyílt. Ezek feladata a magyar bor népszerűsítése volt. Élükön jeles borászokkal, kereskedő és vendéglátós szakemberekkel próbálták megtalálni a lehetőségeket, hogy segítsék a magyar borok megismerését a világban. A Borházak fenntartási és a rendezvényekkel kapcsolatos költségeit az állam finanszírozta. (Dula, Mészáros, Rohály, 2012)

„Az OMGE Országos Szőlészeti Szakosztálya részéről az önállósulás gondolata első ízben az 1899-ben, Szegeden megtartott 1. Országos Szőlészeti Kongresszuson vetődött fel. Az eredményes előkészítő munka sikereként az 1902-ben Pozsonyban tartott 2. Országos Szőlészeti Kongresszuson önállósult a szervezet Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesülete néven, mindjárt az induláskor 1200 taggal. A jelentősen megnövekedett tagság a nevet a húszas években Magyar Szőlőbirtokosok Országos Szövetsége, 1936-tól Magyar Szőlősgazdák és Hegyközségek országos Egyesületére változtatták, miközben a célkitűzések, a szervezet tekintélye és jelentősége változatlan maradt. A század 30-as éveinek közepétől a zord idők ellenére ismét jó napok virradtak a magyar szőlő- és bortermelésre.” (Mészáros, Rohály, Nagymarosy, 2012) Annak érdekében, hogy azok a gazdák, akik nem rendelkeztek pincével ne legyenek túlságosan kiszolgáltatottak és hogy a fejlődő piaci lehetőségeket ki tudják használni, 1936-ban megalakult a MASzOBSz (Magyar Szőlősgazdák Országos Borértékesítő Szövetkezete), a Hegyközségek és Szőlősgazdák Országos Szövetkezete, a Magyar Tartálykocsi és Borforgalmi Rt., valamint 1938-ban a MEGA (Magyar Hegyvidéki Bortermelők Értékesítő Szövetkezete). A magyar borkereskedelem ez idő tájt került a csúcsra mind működésileg, szervezetileg. (Hajdú, 2013)

A 2. világháború utáni években a magyar bortermelés ütemes fejlődése volt megfigyelhető a háborús károk ellenére. Ennek a fellendülésnek a szovjet megszállás vetett véget. Az államosításoknak köszönhetően a hazánk bortermelése tönkrement, a piacait lerombolta. Az új irány a tömegtermelés lett, melynek folyamán nem vették figyelembe sem a gazdasági, sem a földrajzi szempontokat. A racionális gazdálkodás helyét átvették a politikai, hatalmi érdekek. A szőlőterületek zsugorodása jól mutatja ezeknek az intézkedéseknek az eredményét.

8. ábra: Magyarország termő szőlőterülete (1945-1963)

Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

Az 50-es évekre a magántulajdon a szőlőtermelésben részlegesen, a borforgalomban teljesen megszűnt. 1949-ben államosították a szövetkezeteket és betiltották a Magyar Szőlősgazdák és Hegyközségek Országos Szövetségét. A szövetkezetekkel, azok feldolgozóit és pincéit is államosították, rekvirálták. Az 50-es évek végétől, egészen 1965-ig a borhiány állandó problémát jelentett. Államilag felügyelték a borok forgalmazását, valamint intézték azok felvásárlását, kb. harmadával a piaci ár alatt. Ekkor nagyjából 80.000 hektár szőlőt államosítottak, adták azokat más tulajdonába és kollektivizálták. Ezek a történések ahhoz vezettek, hogy kb. 60.000 hektár jó minőségű és fajtaszerkezetű, kitűnő fekvésű, szőlő kipusztult. A 60-as években telepített 56 ezer hektár szőlőből 38.000 hektár olyan alkalmatlan területekre került, ahol azelőtt senkinek eszébe sem jutott szőlőt termeszteni. Ennek következtében ezekből 34.000 hektár el is pusztult mielőtt azok elérték volna a 10 éves kort. 20 év alatt, az inkompetens „szakmai vezetők” miatt egyes régiók teljesen megváltoztak, legyen szó azok látványáról vagy az ott élők lehetőségeiről. A 70-es években lehetőség nyílt arra, hogy az állami gazdaságok és szövetkezetek fejlesztésekbe kezdhessenek. Számos remek szakember került ki ezekből az üzemekből, de ennek ellenére, sajnálatos módon, a pincészeteknek közel csak a harmada felelt meg a nemzetközi versenyképesség kritériumainak. Olyan területi aránytalanságok alakultak ki, melyek miatt számos, régen méltán híres borvidék kritikus kárt szenvedett. Folytatódott az igénytelen borok

tömegtermelése. Nem segített az sem, hogy 1970-ben a magyar borjog elvesztette törvényi jellegét. Hazánk áruborának kb. 60%-a a szovjet birodalomba került és csak 15% került nívósabb nyugati kereskedőkhöz. Az árubor 25%-a maradt itthon, de az Árhivatal irányítása alatt a legjobb borokat sem lehetett értékesíteni rendes árukon, ezért ezeket a kevésbé jó minőségű borok feljavítására használták. A kereslet felfuttatása érdekében azonban ezek a gyenge minőségű borok nevüket sokszor a jól ismert fajtákról és híres termőhelyekről kapták. (Eperjesi, 2003)

Ennek következtében a magyar borok hírneve súlyosan sérült. Azok a borfogyasztók, akik igényes borra vágytak, más borra, itálra váltottak. A feledés homályába merültek a korábbi neves magyar borok. A kitűnő borászati tradíciókkal rendelkező szakemberek elméjében, pár nagyüzem mintapincéjében, kis magántermelők praxisaiban kerültek átmentésre

A 80-as években közel 50.000 hektár szőlőt telepítettek, míg 150.000 hektárt ki is vágtak. Folytatódott a történelmi dűlők pusztulása, kb. 20.000 hektár területen. 1982-ben megalapozatlanul, minden szakmaiságot nélkülözve, a tudományos munka kritériumaiban súlyos károkat okozva átszervezték a nemzetközileg is elismert Szőlészeti és Borászati Kutató Intézetet. A hozzá tartozó állomásokat olyan állami vállalatokhoz csatolták, melyek nem tudták azokat működtetni. Katasztrófális károkat előidézve átszervezésre került az addig nemzetközileg is elismert és magas színvonalon működő Szőlészeti és Borászati Kutató Intézetet. Az intézethez tartozó állomásokat olyan állami vállalatoknak adták, melyek nem voltak képesek azok működtetésére. Öröm az ürömben, hogy a keleti piac szűkülésével a keleti kiszállítások szűkülésével fokozatosan bortöbblet jelent meg a piacon, mely a minőség növelését eredményezte (Mészáros, Rohály, Nagymarosy, 2012)

A rendszerváltást követő években a privatizációk ellenére, kisebb családi szőlőbirtokok is megjelentek, melyek a minőségi borkészítésre helyezték a hangsúlyt. Ráadásul újra létrejöttek a törvényi alapjai a magyar borjognak. (Pallás, 2016)

Mára úgy tűnik, hogy a sok megpróbáltatás ellenére újra feléledt az igény a minőségi borokra és emiatt a borászatok is egyre inkább kezdenek a minőségre koncentrálni a mennyiség helyett. Egyetértek Teleki Pállal, ki egykor azt mondta: „Minőséget állítsunk a mennyiségnek eddig túlzottan uralkodott elvei és ezeknek hazug alkalmazása helyébe.”

4. AZ EURÓPAI UNIÓ BORPIACI SZABÁLYOZÁSA

1962-ben, a Római Szerződéssel kezdődött meg az EU borpiaci szabályozása, azután hogy a közös agrárpolitikát (KAP) kialakították. A fő célja a szabályozásnak, a termelők és a fogyasztók védelme úgy, hogy a piaci egyensúly megmaradjon. A 60-as évek végére tetemes túltermelés alakult ki és ezt a szabályozások segítségével próbálták megfékezni. (Bozsik,2005)

Az Unió borpiaci szabályozása főként a termelés kb. felét kitevő asztali borokhoz kapcsolódik. A minőségi borok nem az általános piaci rendtartás konstrukciója alá tartoznak. Ezekre a borokra speciális előírások vonatkoznak, amik egyfelől indirekt piacsabályozási célt szolgálnak. A piaci rendtartás legfontosabb célja, hogy korlátozott termelés mellett létrejöjjön a piactámogatás és javuljon a minőség.

4.1 A szabályozás területei

Az EU jogszabályai, melyek a szőlészetre és a borászatra vonatkoznak, két halmazra oszthatóak:

- Egy része a jogszabályoknak az áruk szabad mozgásának elősegítésére (a fogyasztók informálására) irányulnak és a termelők közti versenysemlegességét próbálják segíteni. Ezek közé tartoznak az ágazat bizonyos termékeihez, borászati eljárásokhoz, kisereléshez, jelöléshez, külkereskedelemhez, adatszolgáltatáshoz kapcsolódó előírások, amik az ágazat összes termékére vonatkoznak.
- Másik része a jogszabályoknak a piacsabályozást segítik elő, a borpiac egyensúlyának helyreállítása a céljuk. Ezek közé tartozik a bor lepárlására, magánraktározásra, kivágásokra vagy az asztali borok kivitelének támogatására vonatkozó előírások.

Természetesen vannak átfedések a két halmazban, hiszen például a piac szabályozhatóságát szolgálja az adatszolgáltatás.

A következőkben az EU szőlészetre és borászatra vonatkozó szabályozásának lényegesebb részeit mutatom be.

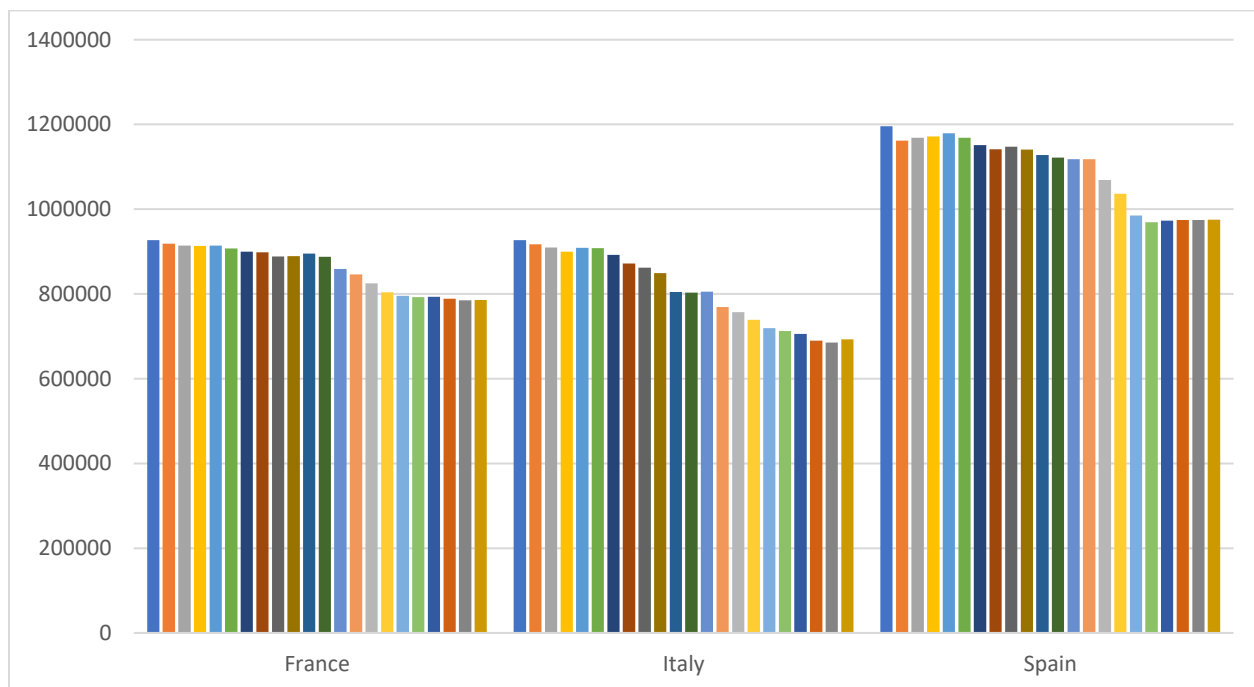
4.1.1. A termelési potenciál szabályozása

A relatív piaci egyensúly fenntartásának érdekében az Unióban tiltott a meglévő borszőlőtermő területek növelése. Természetesen van arra lehetőség, hogy az ültetvények kivágása után azokat újratelepítsék, viszont az új ültetvények létrehozása olyan helyeken, ahol előtte nem gazdálkodtak szőlővel, nem engedélyezett. Az egyedüli kivétel az a 68 ezer ha újonnan betelepíthető terület, amely által a tagállamoknak lehetősége van arra, hogy azoknak a minőségi boroknak vagy asztali boroknak a termelési területe növekedjen, melyekre a kereslet nagyobb a kínálatnál. A telepítésjogi tartalékok azt a célt szolgálják, hogy az adott tagállam ne veszítse el azokat a telepítési, újratelepítési jogokat, amiket nem használt fel. A szőlőtermő területek végleges kivonása a termelésből (kivágása) a termelési potenciál szabályozásához tartozik. Ide tartozik a javítása az ültetvények szerkezetének is. (Mikulás, Bene, 2003)

4.1.2. Kivágási támogatás

Az EU-ban nem újdonság az ültetvények kivágásához tartozó támogatás. Ennek az intézkedésnek a vonzereje egyre inkább csökken a termeszők között és számos tagállam döntött amellett, hogy nem vesz részt benne, a borpiaci szabályozás ezek ellenére továbbra is támogatja ezt a fajta intézkedést. A termőterületeket tekintve, az 1999 és 2009 közötti időszak csökkenő tendenciája stabilizálódni látszik. Ez a tendencia legjobban az EU három legnagyobb termőterülettel rendelkező országainak adatain keresztül látszódik. (eurostat, 2021)

9. ábra: Franciaország, Olaszország és Spanyolország szőlőtermő területeinek alakulása 1995-2016 között (ezer ha)

Forrás: OIV adatok alapján saját szerkesztés

Az EU országai maguk határozhatják meg, hogy a termelők hol, melyik területeken tudják a támogatást igénybe venni. A hektáronkénti összegét a támogatásnak ugyancsak az országok határozzák meg. A támogatás összege nem haladhatja meg az Unió által megszabott felső határt. Azok a termelők, akik igénybe veszik a támogatást, lemondanak az arra a területre vonatkozó újratelepítés jogáról, ami azt jelenti, hogy az adott ország szőlőtermő területe ennyivel csökkenni fog. A kivágási támogatás nem ítéltethető oda olyan termelőknek, akik elhanyagolt területeket szeretnének kivonni a használatból.

4.1.3. Szerkezetjavítási támogatás

A termelés piachoz való igazodását segíti elő a szerkezetjavítási támogatás. Ez a gyakorlatban úgy valósul meg, hogy az ültetvénytelepítések egy részét EU-s forrásokból lehet finanszírozni. Azonban az ezekhez kapcsolódó programokat maguknak a tagállamoknak, azoknak a szakmai szervezeteinek a feladata. kell kidolgozniuk. A támogatás szőlészeti célokra kapható.

Ezen támogatás keretein belül borászati fejlesztésekre nincs lehetőség. Az esetek többségében az összeg 50%-át az EU adja, kivéve az 1. célterületnél, ahol az egy főre jutó GDP a közösség átlagának 75%-nál kevesebb volt. Ezeknél a területeknél a támogatás az 50% helyett 75%-ban Uniós forrásból valósulhat meg. Ezeket a támogatásokat a tagállamok nem egészíthetik ki, így azokat a termelőknek kell kipótolniuk 50%-kal vagy 25%-kal. A területi és pénzügyi kereteket az EB határozatban teszi közzé éves gyakorisággal. Az odaítélt támogatást, melyet a tagállam egy adott hektárszámra kapott, felhasználhatja nagyobb területre is, és ezesetben az adott országnak lehetősége van a csökkent hektáronkénti támogatást nemzeti alapon pótolnia úgy, hogy a támogatás újra elérje az Unió által meghatározott hektáronkénti érték maximumát.

4.1.4. Szőlőkataszter, készlet és termésnyilvántartás

Azoknak a tagállamoknak, melyekben szőlőtermesztés folyik, kötelező pontos és naprakész nyilvántartást, úgynevezett szőlőkatasztert vezetniük arról, hogy ki az ültetvény használója, mekkora területen gazdálkodik, mekkora a termés és az ezekkel kapcsolatos adatokról. Maguknak a termelőknek is kell nyilvántartást, pincekönyvet vezetniük és bizonyos adatokat, mint pl. szőlőtermés, bortermés, borkészlet, rendszeresen le kell jelenteniük a kormányzatnak, ami ezeket az EB-nek továbbítja. Ezek a kötelezettségek az előfeltételei annak, hogy a támogatásokat igénybe lehessen venni, valamint, hogy végrehajthatóak legyenek az Uniós borpiaci intézkedések.

4.1.5. Harmadik országokkal folytatott kereskedelem és exporttámogatás

Az Európai Unió egységes belső piacának létrehozása az Unió határain túlnyúló kereskedelem kezelésének érdekében egységes rendelkezéseket tett szükségessé. A közösségi piacot úgy próbálják stabilizálni, hogy a vám értéke az alkohol tartalmától függ és meg próbálják akadályozni, hogy a harmadik országbeli termékek árai és azoknak ingadozása veszélyeztesse a közös piacot. A borfeleslegek menedzselésének egyik módszere, hogy exporttámogatásra van lehetőség az Uniós és a világpiaci ár közti különbség fedezésére. Az Unión belül a visszatérítés értéke ugyanaz, azonban a célország alapján differenciálható, abban az esetben, ha a nemzetközi kereskedelem és egyes piacok helyzete szerint ez szükségesnek látszik (Horváth, Mikulás, 2002)

4.1.6. Magánraktározási támogatás

A magánraktározás támogatásának a célja, hogy a piac azáltal legyen tehermentesítve, hogy a termelők nem értékesítik termékeiket – a támogatásért cserébe – abban az időszakban, amiért a támogatást kapják. Ahhoz, hogy ezt a fajta támogatást igénybe tudják venni a termelők, a támogatás hatálya alá eső termékeknek meg kell hogy feleljenek az EU által előírt minőségi feltételeknek. A magánraktározási támogatás mértéke úgy kerül meghatározásra, hogy a tárolás költségeit és a kamatterheket is fedezze. (Nagy, 2004)

4.1.7. Borlepárlás

4.1.7.1. Szeszestitalpiac ellátását szolgáló lepárlási intézkedés

Ezen intézkedés által a szeszestital gyártók olcsó alapanyagra tudnak szert tenni, valamint a konjunkturális borszufficit problémájának megoldását segíti. A termelő az Unió által meghatározott összeget kapja meg a lepárlásra beszállított bor után a lepárlótól. A lepárló pedig az intervenció hivataltól elsődleges támogatást kap a lepárlásért cserébe, valamint az így készült párlat raktározásáért kiegészítő támogatásban részesül.

4.1.7.2. Krízislepárlás

Súlyosabb piaci rendellenességek esetén, amennyiben a szeszestitalpiac ellátását segítő lepárlási eljárások ellenére is túltermelés van, azokon a területeken, ahol fennáll a borfelesleg, az EB meghirdetheti a termelőknek az önkéntes krízislepárlást. Ebben az esetben mind a termelőknek, mind a lepárlóknak magasabb minimális felvásárlási ár kerül meghatározásra.

4.1.7.3. A borászati melléktermékek kötelező lepárlása

A bor előállítása során keletkezett melléktermékek kötelező lepárlása azt a célt szolgálja, hogy a törköly („a préselés után visszamaradt szilárd szőlőrészek gyűjtőneve” (boraszportal.hu, 2021)), valamint a seprő („az erjedés végén a hordó, tartály alján összegyűlt, elhalt élesztősejtekből álló üledék” (boraszportal.hu, 2021)) túlpréselésével készült alacsony minőségű borok ne kerülhessenek forgalomba. A 92 térfogatszázalék alkoholtartalomnál többel rendelkező termékeket a lepárló az intervenció hivatálnak beszállíthatja.

4.1.7.4. A kettős besorolású szőlőfajtákból készült bor lepárlása

„Célja a nem bortermelési céllal telepített ültetvényeken termelt szőlőből készült borászati termékek értékesítésének megelőzése” (Halmai, 2007) Ez azt jelenti a gyakorlatban, hogy például a csemege-szőlőből készült borokat, vagy az eredetileg szeszesital alapanyagnak (brandy, Cognac) használható, de borfogyasztásra kevésbé alkalmas borfeleslegek piacra jutását meggátolják.

4.1.8. Egyéb szabályozások

Ezekon kívül léteznek olyan borászati szabályozások, melyeknél az Európai Unió lazább szabályozással, keretszabályokkal az irányt mutatja, viszont a lényegi döntéseket, szabályok meghozatalát tagállami szinten engedi. Ilyenek például a minőségi borok, szőlőfajták vagy a termelői és szakmai szervezetek szabályozása.

4.1.8.1. Minőségi borok

A minőségi borok speciális helyet foglalnak el az EU borászati szabályozásában. Mivel ezen termékek nem vesznek részt számottevően a feleslegek kialakulásához, ezért ezek a borok tulajdonképpen nem tartoznak a piacsabályozási rendelkezések alá. Ezeknek a boroknak a többsége nagy hagyománnyal rendelkezik, többnyire a nevük ismert és ezáltal rendszerint állandó bevételt biztosítanak, mivel az áruk és a piacuk is stabil. Ezeket a termékeket az EU inkább csak keretszabályok biztosításával, egységesítéssel igyekszik szabályozni és a versenyegyenlőséget szolgáltatni, de a termékek tagállami szintű speciális szabályozásába nem avatkozik bele.

4.1.8.2. Termelői és szakmai szervezetek

Az EU támogatja a szakmai és termelői szervezetek megvalósítását, mivel ezen szervezetek működése hozzájárulhat a földművelés termelékenységének fejlődéséhez, elősegíti a technika fejlődését, a különböző tényezők ideális kihasználását, továbbá az agrikultúrából élő emberek megélhetését és a piacok stabilitását képesek megteremteni.

5. MAGYARORSZÁG BORPIACA

Magyarország borvidékei mindig is optimálisak voltak a szőlő termesztéséhez. Csaknem az egész ország területén meg tudott teremni a szőlő. Azonban a környezeti adottságok nem voltak mindenhol ideálisak. Legkésőbb a 13. századra kirajzolódtak azok a régiók, ahol kitűnő minőségű borokat lehetett készíteni. Természetesen egy adott borvidéken többféle fajtát is készítettek a borból, de legtöbbször a legjobb minőségű borral lettek híresek a borok és szereztek ezáltal piacokat. 1880-ban készítették az első hivatalos borvidék felosztást. Ezt Keleti Károly szőlészeti statisztikájára épülve készítették el. Ebben kimutatták a szőlőterületek méretét, az éves átlag bortermést és a bor fajtáit. (Bodnár, 2007)

5.1. Magyarország szőlőterülete

Magyarország a Föld északi félgömbjének 45° és 49° szélességi és a keleti félgömbjének 16° és 23° hosszúsági köre között helyezkedik el. Ez a Kárpátok által védett terület a szőlő számára optimális. A terület az északi és déli stílusú bortermőhelyek határvonalán helyezkedik el. A nem túl meleg klíma a szőlőnek elegendő csapadékmennyiséggel szolgál évente (átlagos években). Az éves hőösszeg és az eloszlása a csapadéknak savakban gazdag, jól érlelhető, elegáns borokat eredményez. Szőlőtermő területeinknek a magassága átlagosnak mondható, de a változatos domborzat pozitív módon képes befolyásolni és kialakítani pozitív kihatású mezoklimákat. Mivel a legkisebb esély a fagyveszélyre a déli, dél-nyugati fekvésű lejtőkön van, így ezek a leginkább alkalmasak szőlőtermesztésre. Azáltal, hogy a magas helyek nem engedik át a hideget, az északról magas vonulatokkal védett borvidékeink különösen alkalmasak a szőlő termesztésére. A kitűnő mikroklímájú vidékek, például Villány, Tokaj, Balaton-felvidék és Eger, is ezt tükrözik.

Hazánk évi átlagos középhőmérséklete 10 fok körüli, hűvösnek számít az éghajlatunk – még annak ellenére is, ha az utóbbi években a globális felmelegedésnek köszönhetően ez átalakulni látszik – a szőlőnek ideális a tenyészidőszak, ha a magasabb savtartalmú borokat kedveljük.

Földrajzi fekvés szempontjából a termőterület tengerszint feletti magassága ugyanúgy kihat a szőlő termesztésére, mint a dűlők tájolása vagy a hőmérséklet. Hazánk termőterületeinek többsége 100 és 300 méter között található. Mivel azonos fajta szőlő cukortartalma a magasság

függvényében 100 méterenként 0,5-1 fokkal (5-10 g/l) csökkenhet, így hazánkban a gazdaságos szőlőtermelés határa kb. 300 méteren van.

A területek albedóját befolyásolhatja továbbá azok dőlésszöge, tájolása, a talaj színe és szerkezete. Ezek szintén befolyásolják, hogy mennyi fény éri a szőlőt. Ezeknek ugyanúgy hatása van arra, hogy milyen hőmérsékletű a talaj, milyenek a párolgási viszonyai. Melegebb talaj esetében általánosságban szelídebb savkésletű borokat állítanak elő.

A szőlő megfelelő növekedéséhez és éréséhez évi 20-30.000 lux fényerősség az ideális. Legfontosabb az április és november közti időszak. Magyarország inkább az alsó határt közelíti. A fény hatással van a szőlő színeződésére, annak cukor- és savtartalmára. Amennyiben sok fény éri a fürtöt, cukorban gazdagabb lesz, ám savakban szelídebb.

Csapadék szempontjából hazánkban pont ideális mennyiségű van egy átlagos évben. A szőlő szükséglete 300-700 mm. Szükség esetén kibírja az aszályt is, mivel gyökere mélyre hatol. Magyarország éves csapadékmennyisége átlagosan 500-800 mm.

Magyarország borvidékeinek összes területe 62.733,50 ha, melyből 58.276 ha borszőlő termőterület. (HNT.hu, 2020)

5.1.1. A magyar borvidékek

„A borvidék fogalmát a bortörvény rögzíti (2004. évi XVIII. 2. § 4. pont): „Borvidék: olyan termőhelyek összessége, amely több település közigazgatási területére kiterjedően hasonló éghajlati, domborzati, talajtani adottságokkal, jellemző fajta-összetételű és művelésű ültetvényekkel, sajátos szőlő- és bortermelési hagyományokkal rendelkezik, és amelyről sajátos jellegű borászati termékek származnak; borvidékbe olyan település sorolható, amelynek a szőlő termőhelyi kataszterében nyilvántartott területe a település összes mezőgazdaságilag hasznosított területének 7%-át eléri vagy olyan település, illetve fővárosi vagy megyei jogú városi kerület, amelynek területén borászati üzem működik.”” (Mészáros, Rohály, Nagymarosy, 2012)

Jelenleg Magyarországon a következő 22 borvidék létezik:

1. Csongrádi borvidék
2. Hajós-bajai borvidék

3. Kunsági borvidék
4. Neszmélyi borvidék
5. Badacsonyi borvidék
6. Balatonfüred-csopaki borvidék
7. Balaton-felvidéki borvidék
8. Etyek-budai borvidék
9. Móri borvidék
10. Pannonhalmi borvidék
11. Nagy-Somlói borvidék
12. Soproni borvidék
13. Balatonboglári borvidék
14. Pécsi borvidék
15. Szekszárdi borvidék
16. Villányi borvidék
17. Bükki borvidék
18. Egri borvidék
19. Mátrai borvidék
20. Tokaji borvidék
21. Zalai borvidék
22. Tolnai borvidék

5.2. A magyar szőlő- és bortermelés alakulása

A Hegyközségek Nemzeti Tanácsának jelentése szerint Magyarországon 159 db szőlőfajta szerepel a jegyzékben, ami azt jelenti, hogy ennyi fajta van borkészítéshez engedélyezve, illetve ideiglenesen engedélyezve. (<https://njt.hu/jogszabaly/2014-56-20-2Y.4>) Az engedélyezett fajtákból 114 db fehérborszőlő-fajta és 45 db vörösborszőlő-fajta. A szőlőtermő területek 70%-án fehérszőlő, a maradék 30%-án vörösborhoz felhasznált szőlőfajta található.

A nyilvántartásokban szereplő termőterületek kb. egy nyolcadáról nem nyilatkoztak a szüreti jelentéshez (ezek közé tartoznak a termőre nem fordult területek is). Egy nyolcadára a területeknek nullás jelentést nyújtottak be. Kb. 46.000 hektáron szüreteltek szőlőt kereskedelmi célú

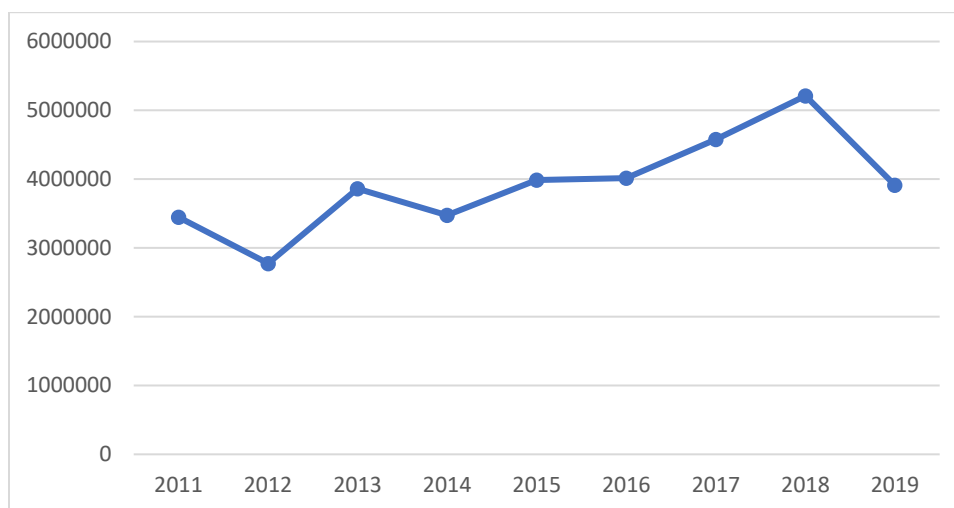
felhasználás miatt. Ezeken a területeken a termésátlag jelentősen magasabb volt, mint azokon a területeken, ahol egyéb felhasználási céllal művelték a területet. Ott, ahol saját feldolgozási céllal művelték a területet 65,96 q/ha volt a termésátlag, míg a szőlőértékesítési céllal művelt területek esetén ez az érték 86,46 q/ha. (HNT, 2016)

Az ültetvények állapotáról 2001-ben, majd 2009-ben készített felmérést a KSH. Ebből az látszik, hogy 2001-ben 90961,94 ha szőlőterület volt hazánkban, aminek 89%-a tartozott borvidékhez vagy bortermő helyhez. A borvidékek területe 3525 ha volt átlagosan, de 17 borvidékünk mérete ez alatt volt, mivel a 3000 ha-t sem érte el. Az átlagos ültetvény terület 0,4 ha volt, ami azt jelenti, hogy a birtokok elaprózottak., ami kedvezőtlen a gazdaságos művelésnek. Megfigyelhető, hogy ekkor a szőlők öregek voltak, 50% volt a 20 évnél öregebb szőlők aránya, 23% pedig a 30 évnél idősebbek aránya és csak 13% a 10 évesnél fiatalabb szőlők aránya

A 2009-es szőlőültetvény összeírásból kiderül, hogy ekkorra 83555 ha szőlőterülete volt hazánkban, ami azt jelenti, hogy 8 év leforgása alatt majdnem 10%-kal csökkent a termőterülete a szőlőnek. A borvidékek területének átlaga szintén csökkent. 3474 ha-ra zsugorodott és 16 borvidék területe 3000 ha alatti volt. Míg a borvidékek átlagos területe csökkent, addig az ültetvények átlagos területe 0,48 ha-ra nőtt, ami azt jelenti, hogy kicsi mértékű birtok koncentráció történt. Az ültetvények az EU-s támogatásoknak köszönhetően megfiatalodtak. Már csak 24% volt a 20 évnél öregebb szőlők aránya, a 30 évnél öregebbek 10%-ot tettek ki és 20%-ra emelkedett a 10 évnél újabbak aránya. (KSH, 2001, 2009)

A szüretelt szőlőmennyiség 3.911.957 mázsa volt, ami majdnem megegyezik az előző 8 év átlagával (3.918.737 q).

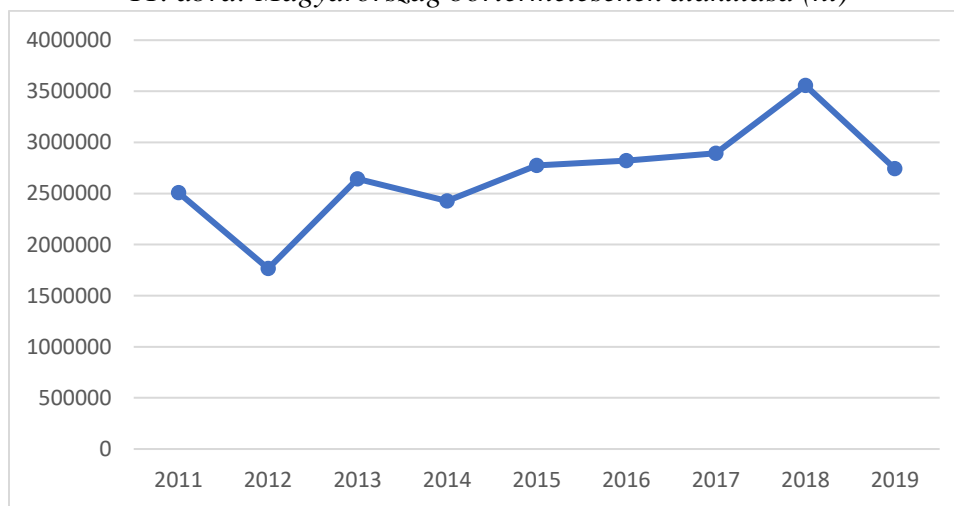
10. ábra: Szüretelt szőlőmennyiség Magyarországon (q)

Forrás: HNT adatok alapján saját szerkesztés

Magyarország mind világ-, mind pedig európai szinten tekintve le van maradva a legnagyobb bortermelő országoktól a bortermelés mennyiségét illetően. Ez nem jelenti azt, hogy Magyarország európai szinten, mennyiséget tekintve ne tartozna az élvonalba. Magyarország bortermelése 2019-ben 2.743.175 hl volt, ami meghaladta az előző 8 év átlagát (2.674.246 hl). (HNT, 2020) Hazánk az EU-n belül a hatodik legnagyobb bortermelő ország volt. Azonban, ha területarányosan nézzük, akkor Magyarország egy helyet előlépve, az ötödik helyet foglalja el. (Eurostat, 2020)

11. ábra: Magyarország bortermelésének alakulása (hl)

Forrás: HNT adatok alapján saját szerkesztés

5.3. Borfogyasztás Magyarországon

Magyarországon az egy főre jutó borfogyasztás egy tíz éves csökkenő tendencia után 20-25 liter/fő/éves szinten stabilizálódni tűnik. A hazai fogyasztók leginkább ünnepekkor fogyasztanak bort és leginkább az ízek élvezete végett fogyasztanak alkoholt. A GfK szerint a bort fogyasztók 85%-a osztja azt a véleményt, miszerint a bort a jó ízek és a kulináris élvezetek miatt fogyasztjuk, valamint bizonyos ételek mellé jól passzol. Itthon leginkább a közösségi életnek egy formája, egy baráti program az alkoholfogyasztás. Mondhatjuk, hogy Magyarország hagyományos borfogyasztó, közel minden háztartásban találunk bort, annak ellenére, hogy ez csökkenni látszik az utóbbi években. A bort vásárlók száma közel 10%-kal esett. Annak ellenére, hogy a vásárlók száma csökken, a gyakoriság és a mennyiség növekszik.

A vásárlásokat legjelentősebb mértékben az ár határozza meg. Ezek után következik a régió, valamint a szőlő fajtája. A vásárlók közel 60%-a kevesebbet költ egy palack borra, mint 1000 forint. 28% 1000 és 2000 forint között vásárolnak, míg akár 5000 forintot csupán 10% hajlandó kifizetni. Az elosztási csatornákat tekintve 31%-kal vezetnek a hipermarketek. Őket követik 24%-kal a diszkontok és 16%-kal a szupermarketek. Csupán a vásárlások 9%-a történik borszaküzletekben. Már ebből is gyanítható, hogy a magyarok többsége nem a minőségi, drágább borokat vásárolja. (HNT, 2016)

A magyar borfogyasztók 74%-a legalább heti rendszerességgel fogyaszt bort és 50%-uk egy héten többször is. Hazánkban a bor a leginkább fogyasztott alkoholos ital és ezáltal kijelenthető, hogy a legkevésbé elutasított is. Azok, akik nem fogyasztanak bort, leginkább azért nem teszik, mert nem szeretik az ízét, nem fogyasztanak egyáltalán alkoholt, más alkoholos italt részesítenek előnyben vagy a szervezetük nem viseli jól. Akik fogyasztanak, azoknak a 74%-a csak magyar bort iszik és az össz borfogyasztás 94%-át magyar borok teszik ki. Ez az arány azonban szorosan kapcsolódik az egyén vagyoni helyzetéhez. Megfigyelhető, hogy a jobban kereső fogyasztók nagyobb százalékban fogyasztanak külföldi borokat. Mivel azonban a jól keresők között is csupán kb. 10% a külföldi bor aránya, ezért ez igazolja azt a feltételezést, miszerint a magyaroknak fontos, hogy magyar bort igyanak.

A bor ízét illetőleg kijelenthető, hogy a borok eloszlása egyenletes. Közel ugyanannyian kedvelik a száraz (28%), félszáraz (23%), félédes (27%) és édes borokat (22%). Ettől függetlenül

a bor ízét tekintve is megfigyelhetőek összefüggések akár nem, kor és lakhely szerint. A férfiak több mint fele a száraz, félszáraz borokat kedveli, míg a nők kb. fele az édes borokat részesíti előnyben. A kor és a bor íze közötti kapcsolatnál megállapítható, hogy minél idősebb valaki, annál nagyobb valószínűséggel kedveli a száraz borokat, illetve annál kevésbé fogyaszt édes bort.

Abban, hogy hogyan fogyasztjuk a bort vannak szezonális eltérések, gondoljunk csak a téli forralt borozásokra, de azért látszik, hogy a többség (59%) magában issza, illetve nem meghazudtolva a magyar szokásokat fröccsként (28%).

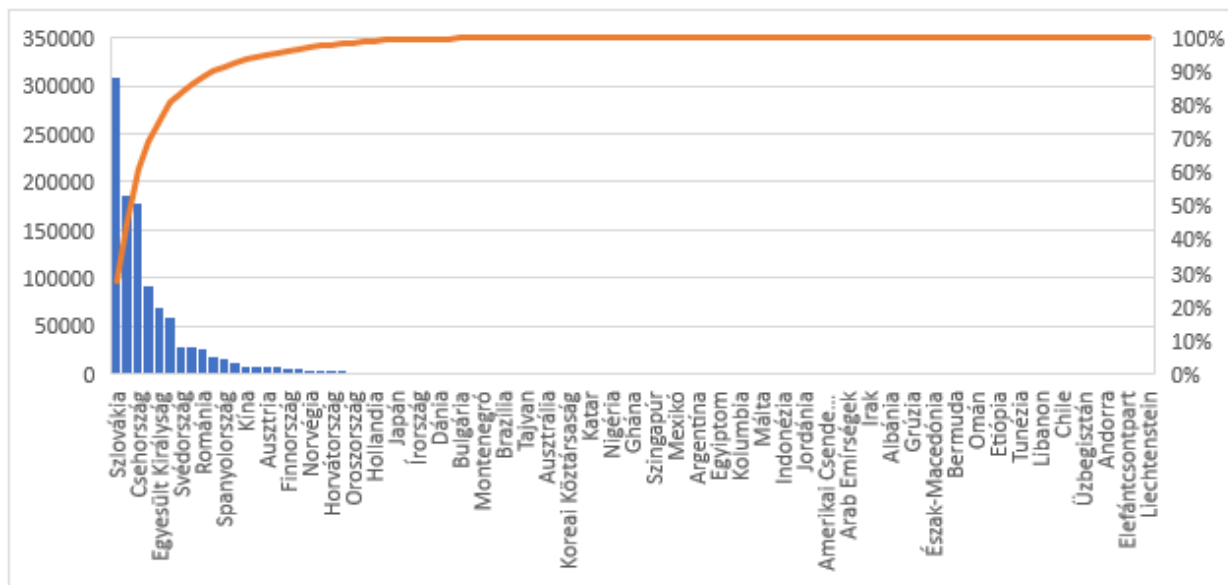
Ha az átlagos magyar fogyasztót kellene jellemezni, akkor elmondhatjuk, hogy 50-65 év közötti férfi, alacsony jövedelemmel, aki inkább az olcsóbb borokat veszi, Közép-Magyarországon él és intenzíven fogyasztja a bort. (Totth, Szolnoki, 2019)

5.4. Magyarország borkereskedelme

5.4.1. Magyarország borexportja

2019-ben Magyarország hivatalosan 97 országba exportált bort. Mennyiségileg az export összesen 1.107.922 hl volt, melynek 96 százaléka az EU-n belülre lett exportálva (az export 6,4 százalékaért felelős Egyesült Királyság 2021.01.31-től nem tagja az EU-nak).

12. ábra: A magyar borok exportjának eloszlása (hl)

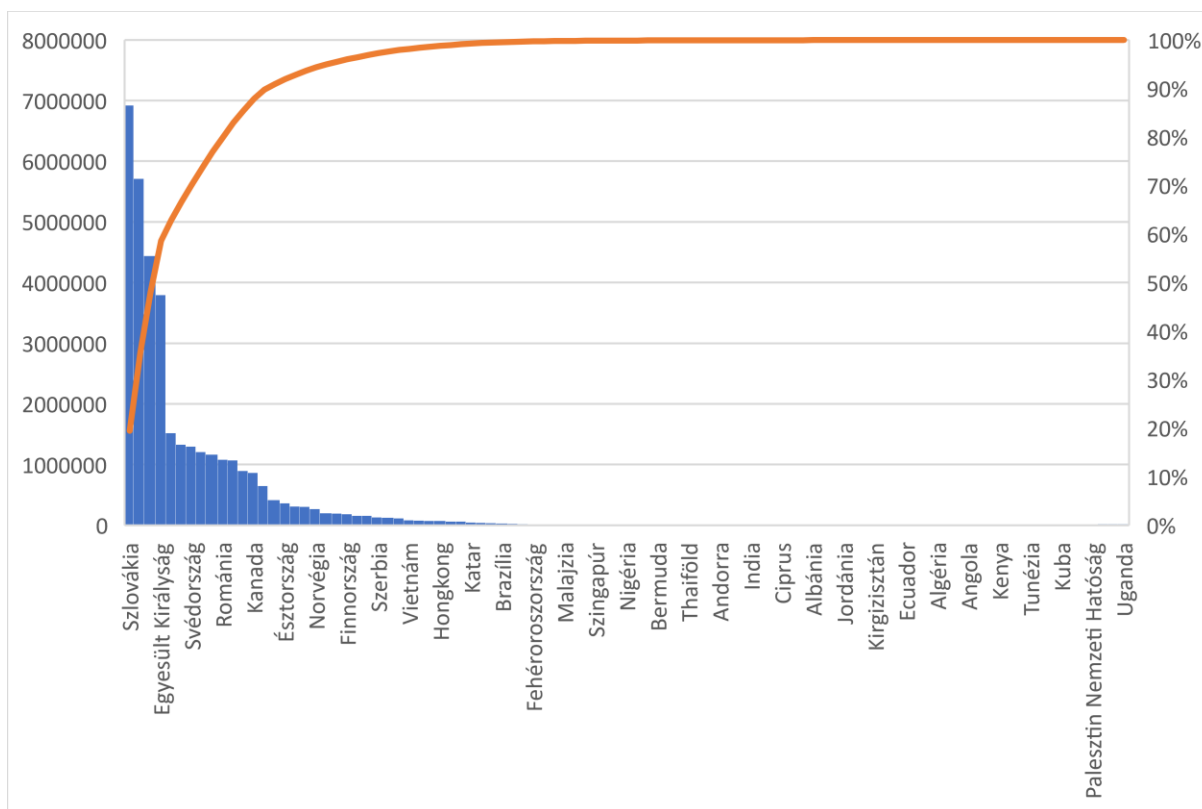

Forrás: HNT adatai alapján saját szerkesztés

Annak ellenére, hogy viszonylag sok országba jutott a magyar borból, kimondhatjuk, hogy a borexportunk eloszlása nem diverzifikált nagy mértékben, mivel az első három országba (Szlovákia, Németország, Csehország) megy a boraink 61 százaléka és az első 10 országba 90 százaléka.

Az export értékét tekintve hasonló az eloszlás, mint a mennyiségnél. 88%-át az exportnak az EU veszi fel. Szlovákia, Németország és Csehország felel a borexport 48 százalékáért, míg az első 10 ország felel a 80 százalékáért.

13. ábra: A magyar borok exportjának eloszlása határparitáson (ezer HUF)

Forrás: HNT adatok alapján saját szerkesztés

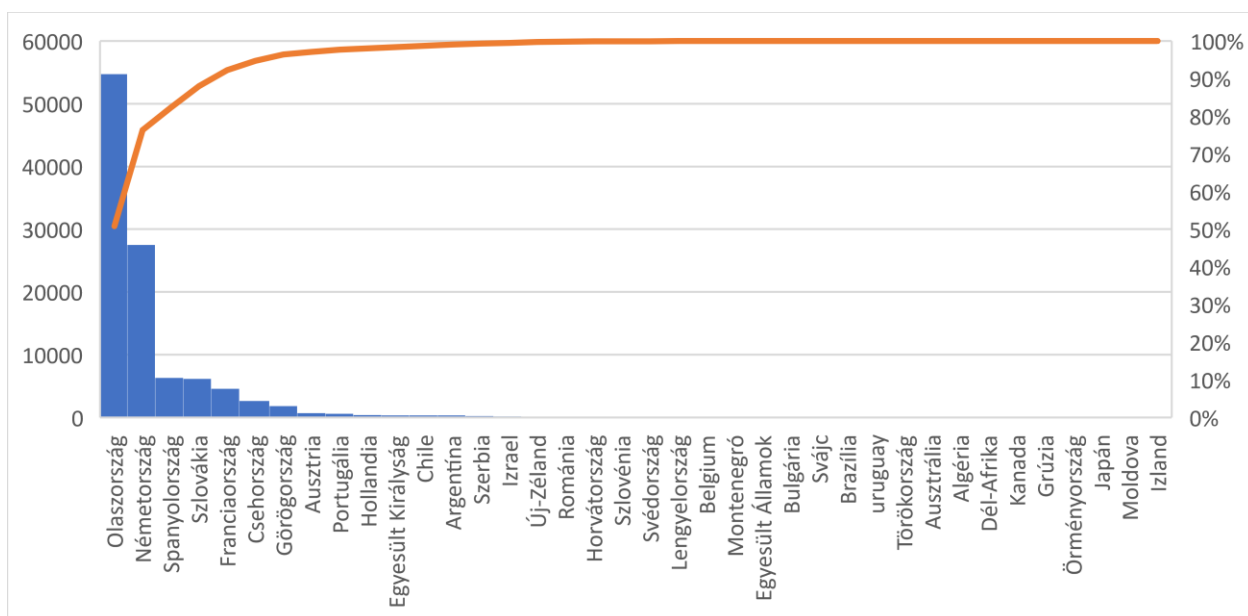
Érdekesség, hogy ha a borok hektoliterenkénti árát nézzük, akkor jellemzően más földrészen található országok találhatóak a legdrágábbban importáló országok között és EU tagok a legolcsóbban importáló országok között. Ez természetesen betudható a földrajzi távolságnak, annak, hogy aki nagyobb tételben vásárol kedvezményt kap, valamint az EU-n belüli

vámmentességnek. Az 50 legdrágábban vásároló országban csupán 2 EU tagállam található (Ciprus és Portugália). Az első helyen lévő Andorra és az utolsó Litvánia között 1.689.488 forint a különbség a hektoliterenkénti árban, ami literenként kb. 16.895 forint. Ez azt jelenti, hogy Andorra átlagosan csaknem 134-szer drágábban szerzi be tőlünk a bort, mint Litvánia.

5.4.2. Magyarország borimportja

2019-ben Magyarország hivatalosan 38 országból importált bort. 54.718 hl-rel (50,8%) Olaszország az első, míg Németország fele ekkora (27.512 hl) mennyiséggel a második (25,5%). Mennyiséget tekintve összesen 107.722,5 hl bort importáltunk, melynek 98,7 százalékát valamelyik EU tagországból importáltuk.

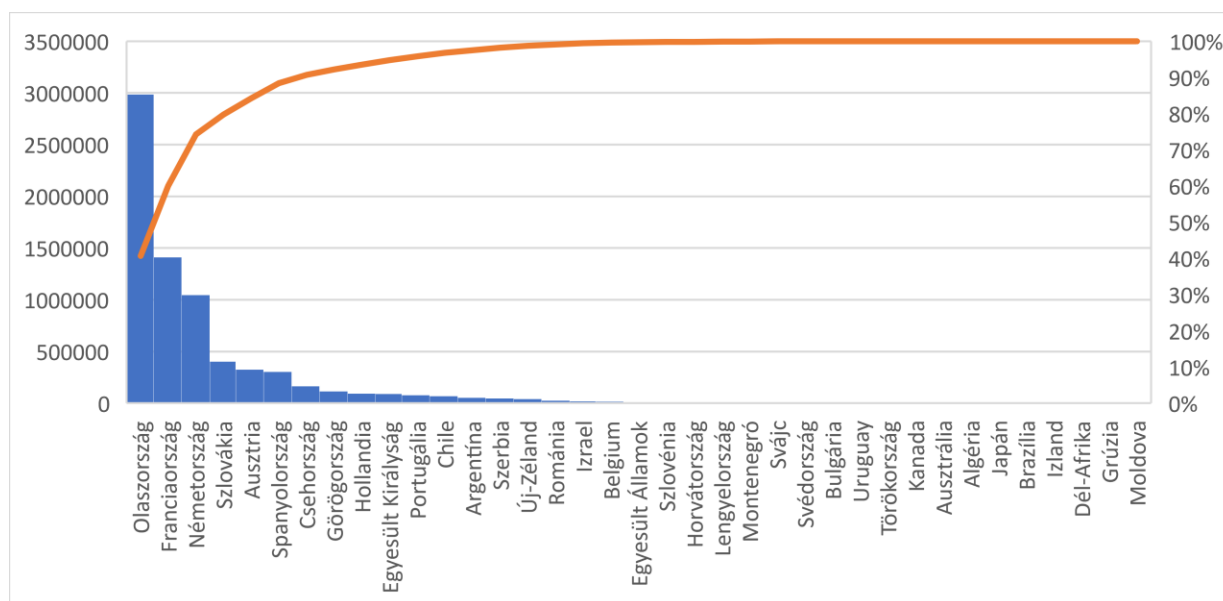
14. ábra: Magyarország borimportjának megoszlása (hl)

Forrás: HNT adatok alapján saját szerkesztés

Az import értékét tekintve is hasonló arányokat tapasztalunk. Az összimport érték 7.327,802 millió forint volt és ennek a 96,6 százaléka EU-s országból jött. Ebben az esetben szintén Olaszország az első 2.984,728 millió forinttal (40,7%).

15. ábra: Magyarország borimportjának eloszlása határparitáson (ezer HUF)

Forrás: HNT adatok alapján saját szerkesztés

Ahogy az exportnál, úgy az import esetében is jelentős mértékben koncentrálnak a kereskedelmünk.

5.5. A Villányi borvidék bemutatása

A Villányi borvidék teljes területe kb. 4500 ha. Ebből a termőterület 2390,082 hektár. (HNT, 2020) Ez az ország legdélebbi borvidéke. Közel 40 kilométeren húzódik el Baranya déli részén. Az itteni táj nagyon hasonlít a híres olasz és francia borvidékekre azáltal, hogy a szőlőültetvényeken túl más mezőgazdasági kultúra nem igazán található e környéken. Itt található a Kopár, Magyarország legmelegebb dűlője, mely mára fogalomná vált csakúgy, mint a Jammertal vagy a Remete. Két körzet, ezen belül tizenhét település alkotja a borvidéket.

A villányi körzetet alkotja Kisharsány, Nagyarsány, Palkonya, Villány, Villánykövesd, valamint Vokány.

A siklósi körzet az alábbi településekből áll: Bisse, Csarnóta, Diósvizsló, Harkány, Hegyszentmárton, Kistótfalu, Márfa, Nagytótfalu, Siklós, Szava, valamint Túrony.

Az itteni ismert pincészetek közé tartozik, a teljesség igénye nélkül, a Bock Pincészet, Gere Attila Pincészete, Gere Tamás és Zsolt Pincészete, Günzer Tamás Pincészete, Günzer Zoltán Pincészete, Jekl Pincészet, Polgár Pincészet, Sauska Pincészet, Tiffán Pincészet, Vylyan Pincészet, Wunderlich Pincészet.

A borvidék legfontosabb szőlőfajtái a cabernet sauvignon (409,9514 ha), cabernet franc (336,7905 ha), portugieser (327, 9983 ha), merlot (296,94 ha), kékfrankos (296,2975 ha), olaszrizling (174,6306 ha), pinot noir (127,7046 ha), syrah (77,3138 ha), chardonnay (70,0135 ha) és az Irsai Olivér (30,3586 ha). Mint az első 10 legfontosabb szőlőfajta termőterülete is mutatja, a Villányi borvidéken jelentősen túlsúlyban vannak a kék fajták és ezáltal a vörösbor termelés is. Azonban az utóbbi években megfigyelhető az a tendencia, hogy a fehér szőlőfajták és ezáltal a fehérborok egyre népszerűbbek.

A magyar kikerics a villányi borvidékről származó borok védelmét és hitelét jelzi. A kikerics védett növény ugyanúgy, mint az alábbi logóval ellátott borok. A logóval ellátott borok esetében ellenőrizve van a borászati technológia, az érlelés és a mennyiség folyamatosan számon van tartva. Az eredetvédelmi jelölést kizárólag a classicus, premium és super premium kategóriákba tartozó borok kaphatják meg.

16. ábra: A villányi eredetvédelmi logó

Forrás: <https://villanyiborvidek.hu/hu/villanyi-borvidek/eredetvedelem-kikerics-vedjegy>

„A Villányi az elegáns bor, a gavalléroké és a dámáké. A magam részéről bálra csak Villányit adnék. Eljegyzésekre kitűnően alkalmas. Kedves, nem igényes humora van, amely persze, távol

áll a Csupaki bölcs derűjétől, de a Villányi sohasem akar csopaki lenni, és a csopaki nem kívánkozik bálba. Minden előnye akkor bontakozik ki, ha az ember frissen fürdött, borotválkozott, tetőtől-talpig átöltözött. Leginkább frakkban, vagy szmokingban, hölgyek dekoltázsban. Éppen csak annyi izgalmat kelt, amennyi a táncosok társalgásához kell. Mértéktartó, finom, jólnevelt. Aprósüteményhez és kaviáros szendvicshez kitűnő.” (Hamvas, 2011)

6. A MAGYAR, AZON BELÜL IS A VILLÁNYI BOROK KÜLFÖLDI HELYZETE

A magyarországi borok külföldi lehetőségeit azért a Villányi borvidéken keresztül mutatom be, mert mint az látszani fog, sok meghatározó tényezőben ez a borvidék jár az élen Magyarországon. Ilyenek például a közösségi marketing, közös indulás pályázatokon, közös borok létrehozása és ahhoz kapcsolódó versenyek, rendezvények. Ez nem azt jelenti, hogy Villány a leghíresebb magyar borvidék és ehhez a borvidékhez kapcsolódnak a leghíresebb magyar borok, de jó úton halad efelé. Egyelőre a Tokaji aszú és az Egri Bikavér tartoznak a leginkább ismert magyarországi borok közé. A Villányi Franc egyelőre még mögöttük van.

Magyarország 1980 és 1984 között a világ borpiacának 5 százalékáért volt felelős. Ez a 2000 és 2004 közötti időszakban már csak 1% volt és ez az érték azóta is tartja magát.

Érdekes, hogy míg a belföldön értékesített borok értékesítési ára nőtt, addig a külföldön értékesített boroknál ez átlagosan 6 százalékkal csökkent 2020-ban az 2019-hez viszonyítva. Mind a minőségi fehér-, rozé- és vörösborok esetében szignifikáns csökkenés volt tapasztalható. Az oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel rendelkező fehérborok esetében 10 százalékkal, míg a rozé- és vörösborok 12 százalékkal olcsóbban keltek el, mint az előző évben. (NAIK, 2020) A termelők különböző áron árulják a boraikat közvetlen a fogyasztóknak, nagykereskedőknek vagy éppen a külföldi partnereknek. Nagyobb mennyiségek esetén árengedményeket kapnak a vásárlók, de az sem ritka, hogy egy piacra való betörés érdekében a külföldre történő értékesítések esetében a termelők alacsonyabb áron adják el boraikat, mint amikor belföldre értékesítenek.

Talán a két legnagyobb probléma, ami hátráltatja a magyar bort, az a tőkék előregedése és a modern technológiák, művelési módok használatának nélkülözése, illetve azok használatának aránylag alacsony szintje. (Harsányi, 2007)

„A jövő útja csakis a minőségi termékek részarányának növelése lehet. A támogatásnak kétirányúnak kell lenni: egyrészt preferálni kell a minőségi termelés optimális feltételeit, másrészt anyagi érdekeltséget nyújtani a gazdáknak a silány területeken való szőlőtermesztés felszámolásához. Az Unió megfogalmazása szerint új telepítésre nincs szükség, csak a meglévők felújítására, korszerűsítésére. Magyarországon sem a szőlőterület nagyságának a növelése a cél, hanem a meglévő telepítések állagának javítása.” (Kopcsay, Totth, 1997) Kopcsay és Totth

megállapítása egybecseng Harsányi észrevételeivel, miszerint Magyarországon kiemelten fontos, hogy az előregedő tőkék helyett fiatalok legyenek ültetve, valamint a meglévő technológiák, módok modernizálása.

Ezek alapján megállapítható, hogy abban, hogy boraink sikeresek legyenek külföldön, számos tényező közrejátszik. Ilyenek például a folyamatos nemzetközi jelenlét, kiállításokon, versenyeken való részvétel; a legújabb technológiák, módszerek alkalmazása, hogy költséghatékonyan, minőségi, a piac szükségleteinek megfelelő bort tudjunk előállítani; a marketing, hogy borainknak a híre el is jusson a vásárlóhoz. Ezekhez pedig mind elengedhetetlenek a támogatások. Ezek összességével lehet sikeres a magyar bor külföldön.

6.1. Nemzetközi események

A magyar borok mellesleg jó minőségűek, amit mi sem bizonyít jobban, mint a nemzetközi borversenyeken elért eredmények. A Borászportál.hu összegyűjtötte néhány, jelentősebb 2020-as versenyeken – Vinagora (Magyarország), Decanter World Wine Awards (Anglia), Berliner Wine Trophy (Németország), Mundus Vini Spring (Németország), Vinalies Internationales (Franciaország), Monde Selection (Belgium), Challenge International du Vin (Franciaország), Asia Wine Trophy (Dél-Korea), International Wine & Spirits Competition (Anglia), Citadelles du Vin (Franciaország), Mundus Vini Summer (Németország) – elért eredményeket.

A gyűjteményből kiderül, hogy 2020-ban a magyar borok 247 aranyérmét, 186 ezüstöt, 11 nagyarany és 5 platinum érmet kaptak. Az érmeiken 150 borászat osztozik. (Geri, 2020)

7. táblázat: A magyar borok 2020-ban gyűjtött érmei, a jelentősebb nemzetközi versenyeken

Borverseny neve	Arany	Ezüst	Nagyarany	Platinum	Össz.
Vinagora	123	79	7		209
Decanter World Wine Awards	12	40		5	57
Berliner Wine Trophy	34	2			36
Mundus Vini Spring	18	9	2		29
Vinalies Internationales	7	19			26
Monde Selection	15	5			20
Challenge International du Vin	10	10			20
Asia Wine Trophy	11	3	1		15
International Wine & Spirits Competition	2	12			14
Citadelles du Vin	7	5			12
Mundus Vini Summer	8	2	1		11

Forrás: <https://www.boraszportal.hu/borvilag/a-jo-borok-es-az-adatbanyaszat-szerelmeseinek-az-osszes-magyar-eredmeny-az-idei-fontos-versenyekrol-8293#>

Ha borvidékekre lebontva nézzük az eredményeket, akkor Tokaj büszkélkedhet a legtöbb aranyéremmel, majd Szekszárd és harmadik Villány. A legjobb 5-be fért még az Egri és a Badacsonyi borvidék.

8. táblázat: A magyar borok, jelentősebb nemzetközi versenyeken kapott érmeinek borvidéki eloszlása

Borvidék	Összes érme	Platinum	Nagyarany	Arany	Ezüst
Tokaj	88	5	4	48	31
Szekszárd	69		2	45	22
Villány	63			43	20
Eger	51		3	29	19
Badacsony	37		2	23	12

Forrás: <https://www.boraszportal.hu/borvilag/a-jo-borok-es-az-adatbanyaszat-szerelmeseinek-az-osszes-magyar-eredmeny-az-idei-fontos-versenyekrol-8293#>

A legeredményesebb fajták TOP 5-je az olaszrizling, a hárslevelű, a cabernet sauvignon, a merlot és a cabernet franc az alábbi megoszlásban.

9. táblázat: A magyar borok jelentősebb nemzetközi versenyeken kapott érmeinek szőlőfajtánkénti eloszlása

Szőlőfajta	Szín	Érmek száma
olaszrizling	fehérszőlő	29
hárslevelű	fehérszőlő	28
cabernet sauvignon	kékszőlő	25
merlot	kékszőlő	22
cabernet franc	kékszőlő	21
merlot	kékszőlő	22
cabernet franc	kékszőlő	21
furmint	fehérszőlő	20
kékfrankos	kékszőlő	19
Irsai Olivér	fehérszőlő	18
sauvignon blanc	kékszőlő	17
pinot noir	kékszőlő	10

Forrás: <https://www.boraszportal.hu/borvilag/a-jo-borok-es-az-adatbanyaszat-szerelmeseinek-az-osszes-magyar-eredmeny-az-idei-fontos-versenyekrol-8293#>

A legtöbb borászat saját források hiányában nem jut pályázati pénzekhez, ezért szinte mindenki saját maga költségére vesz részt versenyeken, borbemutatókon és kiállításokon. Azonban egy külföldi kiállítás nem kis költség, sokszor milliókat kell beleinvestálni (utazás, pavilon, termékek szállítása). Ezek tudatában nem meglepő, hogy leginkább a nagyobb pincészetek vesznek részt ilyen rendezvényeken. (Molnár, 2007).

Villány nem csak részt vesz nemzetközi eseményeken, hanem rendezőként is kiveszi a borvidék a részét. Talán a legfontosabb esemény a Franc & Franc, a cabernet franc-ok csúcstalálkozója. 2015 és 2019 között minden évben megrendezték a fórumot, ahol a magyar és külföldi szakértők adnak elő és az elmúlt 5 évben rangos nemzetközi eseménnyé nőtte ki magát. A villányi termőtáj megismer(tet)ése a cél, de ezt minden évben elhelyezik a nemzetközi kontextusba is. 2020-ban a Covid-19 járvány miatt a rendezvény elmaradt, de 2021-ben visszatér az esemény újításokkal, mint például a Franc du Monde néven megrendezendő, első nemzetközi

cabernet franc fajtára fókuszáló versennyel. Erre az eseményre a világ minden régiójából várják a borokat, ahol hasonlóan a Villányi borvidékhez, leginkább fajtaborként kezelik a cabernet franc-ot. (Németh, 2020)

6.2. A Villányi Franc

Villány nem csak konferenciák, rendezvények és versenyek szervezésével próbálkozik feltenni magát a világ bortérképére, hanem saját eredetvédelem kialakításával és új fajtaborok létrehozásával is. „El kell érünk, hogy Magyarországra is ráirányuljon a világ figyelmé”, mégpedig úgy, hogy csak a magyar borvidékekre jellemző boroknak meg kell születniük, mondja Légli Ottó a Hegyközségek Nemzeti Tanácsának elnöke. (HNT, 2020) A cabernet franc Bordeauxból, Franciaországból származik és ritkán van jelen önállóan, inkább borházasításokban elterjedt. Villányban ennek ellenére fajtatiszta borként kiemelkedő minőséget képes adni és emiatt létrehoztak egy új fajtabort. Ez lett a Villányi Franc. Villányi Franc lehet az a villányi premium és super premium kategóriába sorolt bor, mely 100%-ban cabernet franc-ból készült és minimum egy évet fahordóban, egyet pedig palackban tölt, valamint 2014-ben vagy annál később szüretelt szőlőből származik.

A Villányi borvidék ezt a fajtabort szánja kiemelt vezérterméknek, a borrégió ékkövének. Az alapkoncepció az, hogy a magas kategóriájú bor „felhúzza” a borvidék márkáértékét. A borvidék szerint a Villányi Franc a megjelenés kulcsa a nemzetközi piacon.

2020-ban már szerepelt is egy 2015-ös Villányi Franc a Master of Wine vizsgán, ami jelzi, hogy ezt a fajta bort illik ismerni a világban. Ezentúl egyre több a külföldi megkeresések száma, ami azt mutatja, hogy a Villányi borrégió kezd megvetni a lábát a nemzetközi borpiacon. (Németi, 2021)

A Villányi Franc mellett a borvidék létrehozott egy másik, RedY névre keresztelt bort is, mellyel inkább a fiatalokat, a névben is jelölt Y generációt akarják megszólítani. Ez egy portugueser alapú házasítás, melynek illatában a piros- és feketebogyós gyümölcsök az elsődlegesek.

6.3. Fejlesztések, fejlődés

A borászatokon belül a fejlesztések és a fejlődés elkerülhetetlenek annak érdekében, hogy folyamatosan alkalmazkodjanak a piaci igényekhez. Ez számtalan módon megnyilvánulhat, mint például a borászatok honlapjainak megjelenése, áttérés biogazdálkodásra vagy technológiai modernizáció.

Kezdjük ott, hogy a mai világban az, akinek nincsen jól funkcionáló weboldala, az láthatatlan. A 2020-as év rámutatott, hogy az online jelenlét kiemelkedő fontosságú. Minden vállalkozás számára, beleértve a borászatokat is, egy rendes webshop elengedhetetlen ma már. Így hát 2020-ban a Hungarianwines.eu megrendezte az első Interwine Díjat, mely a magyar borászatok és borkereskedések honlapjainak a versenye. Úgy tűnik a honlapok fontosságát, leginkább a Villányi borvidéken ismerték fel, mivel a legtöbb nevezés innen érkezett. (HNT, 2021)

Manapság egyre nagyobb hangsúlyt kap, hogy az élelmiszerek, amiket fogyasztunk biogazdálkodásokból származzanak. Számos villányi borászat állít elő biobort, de van, aki még ennél is tovább merészkedett. Villányban ez egyelőre csak a Wassmann bioborászat, ahol nem csak organikus-, biogazdálkodást folytatnak, hanem biodinamikus gazdálkodást. Ennek a lényege, hogy az egész birtokot egy élőlénynek tekinti és az a cél, hogy a birtokon lévő biodiverzitás minél nagyobb legyen, valamint, hogy a termelő összehangolja az elemeket, egy olyan ökoszisztémát létrehozva, ahol a természet saját magát táplálja és az emberi beavatkozás minimális. Amennyiben egy borászat sikeresen átáll erre, úgy megkapja a Demeter minősítést, azaz a biodinamikus védjegyet. (Geönczeöl, 2020)

Természetesen a borkészítésnek van egy technológiai háttere is, ami az idő előrehaladtával folyamatosan fejlődik. Az egyik legnagyobb villányi borászat, a Bock Borászat Kft. az egyik legjobb példa ennek szemléltetésére. Annak ellenére, hogy évek, évtizedek óta a magyar elitez tartoznak folyamatosan fejlesztenek, próbálnak megújulni. 2018-ban fejeződött be egy 1,2 milliárd forint értékű fejlesztés, melynek köszönhetően most már kékszőlőmag termékek előállítására is képesek. 2019-ben már újra 1,6 milliárd forintot ruházott be a borászat összetett élelmiszeripari beruházásra. Ennek keretében modern borászati feldolgozóeszközök, gépek, valamint technológiai rendszerek üzembe helyezésével igyekeznek boraik minőségét növelni, szélesíteni a termékkínálatot és még magasabb presztízsű csúcsborokat előállítani. Az új beruházás

eredményeként, többek között képesek lesznek prémium minőségű szőlőlé és liofilizált – hidegen szárított – gyümölcsstermékek előállítására is. (Bor és Piac, 2019) A Bock Borászat az elsők között ismerte fel, hogy érdemes diverzifikálni a portfóliójukat. Már nem csak bortermeléssel foglalkoznak, hanem egészségtudatos termékek előállításával, valamint a Villányi turizmusból is kiveszik részüket a Hotel Ermitage-on keresztül.

A Csányi Pincészet is igyekszik lépést tartani. 2017 és 2020 között összességében 1,3 milliárd forint befektetést eszközölt. Ennek egy része új ültetvények telepítésére adott lehetőséget, de nagyobb része inkább a borászati technológiák fejlesztését támogatta. A célja a beruházásnak, hogy javuljon a hatékonyság, ami részben úgy mutatkozik meg, hogy az alkalmazottak számának emelése nélkül nagyobb mennyiségben és jobb minőségben állítanak elő bort. Ennek tudható be, hogy habár az évek folyamán 82 hektárral nőtt a pincészet által gondozott terület, a száma az alkalmazottaknak ugyanannyi maradt.

A borászatoknál (leginkább az érlelési folyamatok és az új telepítések miatt) a megtérülési idő hosszabb, mint a többi szektor esetében. Amíg a legtöbb szektorban egy gyárnak a megépítése 1-2 év után már bevételeket hozhat, addig a borászatoknál ez hosszú évekbe telhet mire a befektetések hatására nő a mennyiség vagy emelkedik a minőség.

A Bock Pincészet esetében az előbb említett befektetésekből létrejött technológiai fejlesztések hatására az árbevétel növekedést 2019-2020-ra prognosztizálják. (Bucsky, 2020)

6.4. Bormarketing

Az előzőekben felsorolt tényezők mit sem számítanak megfelelő marketing nélkül. Korábban már kitértem olyan területekre, melyek tágabb értelemben ide tartoznak, mint például a különböző versenyeken, kiállításokon való részvétel, azok szervezése, valamint közösségi márkák kiépítése. A következőkben nem szándékozom a bormarketing egészén végig menni, csak azokon a pontjain, melyekről úgy érzem különösen fontosak a Villányi borvidék tekintetében.

De vajon ki is felelős azért, hogy a magyar bor marketingje rendesen működjön? 2020-tól kezdődően a Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) felelős a magyar bor egységes állami kommunikációjáért és a borturizmusért. Továbbá az Agrárminisztérium (AM) alá tartozó

Agrármarketing Centrum (AMC) felel a magyar borok eladásösztönzést célzó állami közösségi bormarketing feladataiért. Ide tartoznak például a megjelenések belföldi és külföldi kiállításokon.

Az Agrármarketing Centrum és a Magyar Turisztikai Ügynökség közösen elindította a Wines of Hungary – Personally névvel futó marketing tevékenységét a Facebookon és Instagramon. Célja a hazai borok promotálása a nemzetközi piacokon. Az MTÜ ezt a kampányt segíti a bor.hu oldallal, melyen a magyar borokkal kapcsolatos legfontosabb információkat összegzi magyar és angol nyelven.

De még is mire kell figyelniük maguknak a borászatoknak? Több kutatás már bebizonyította, hogy minél kevésbé ismeri valaki a terméket, annál inkább a bor árából próbálnak a minőségére következtetni. Az is jelentősen befolyásolhatja a fogyasztót, hogy milyen módon lehet hozzájutni a termékhez. Amennyiben mindenhol kapni a terméket, az egy tömeges igényt jelenít meg. Ezzel szemben a borszaküzletek többségében az igényes fogyasztókat célozzák meg. A borok piacán meghatározó a BTL eszközök használata. Ezt mi sem mutatja jobban, mint az egyre népszerűbb „borfesztiválok”, de nem csak ezekről van szó, hanem vásárokon és kiállításokon történő megjelenésekről is. Ennek a fő oka, hogy a piackutatások eredményei jól láthatóan mutatják, hogy a versenyeken elért helyezések, design, de még a reklámok sem számítanak annyira, mint például a bor íze, színe, ára vagy épp a bor eredete. Ergo a már nem befolyásolható tényezők (íz, szín, fajta) a legtöbb esetben fontosabbak a fogyasztóknak, mint azok, amelyeket még formálni lehet (reklám, palackforma, címke). Azzal a legtöbb borászati is egyet ért, hogy kevésbé célravezetőek az ATL eszközök. Aki mégis él ezzel, az inkább a printmegjelenést és az internetet részesíti előnyben. (Vinoport, 2019)

Sokat segítené az ágazatnak, ha lenne egy egységes közösségi bormarketing stratégia. Villány sikertörténete a bizonyíték, hogy ez a megközelítés igenis működik. 2016-tól kezdve kezdtek el foglalkozni a közösségi marketinggel és megalapították a Tenkes Nonprofit Kft.-t, melynek feladata a borvidék közös céljainak, eredményeinek elérésének támogatásának, valamint új célcsoportok, piacok felkutatásának finanszírozása. Magát a marketingtevékenység végrehajtását, lebonyolítását a Villány-Siklós Borút Egyesület végzi. A Borút által leginkább használt marketing eszközei:

- Kiadványok, melyek évente többször, tízezer példányban jutnak el az érdeklődőkhöz. Témája leginkább a Borút által minősített szolgáltatókról információ és a látnivalók.
- Weboldal, mely egyfajta direkt kommunikációs lehetőséget ad a vendégek és szolgáltatók számára.
- Imázsfilmek készítése
- Szakmai vásárokon részvétel, melyeken a Villány-Siklós Borút képviseli a borvidéket
- Reklámkampányok, melynek hatására a borvidék iránt érdeklődő, kulturált borfogyasztók száma a sokszorosára nőtt és a holt szezon minimalizálódott. (villanyiborvidek.hu, 2021)

A közösségi marketinggel kapcsolatosan felmerülő költségeket az eredetvédelmi hozzájárulásból fedezi a Tenkes Nonprofit Kft. A marketing ezen szinten történő együttműködésének sikeréhez nem elég csak a borászatok együttműködése, már a régió turizmusában dolgozóknak és az önkormányzatoknak is felelősséget kell vállaljanak és anyagilag támogatniuk kell a kezdeményezést, hogy együtt, közös sikert tudjanak elérni. (Törőcsik, 2016)

A Borút által végzett munkát meghatározó marketing stratégia kialakítása, az iránymutatás és szakmai javaslatok tétele a Villányi Marketing Műhely feladata. Ez a 2008-ban létrejött egyesület olyan munkaszervezet, melyben helyi borászok és a nagyobb cégek marketingesei közösen dolgozzák ki, hogyan lehetne népszerűbb és sikeresebb a borvidék, valamint annak borászati termékei. (bock.hu, 2020)

6.5. Támogatások

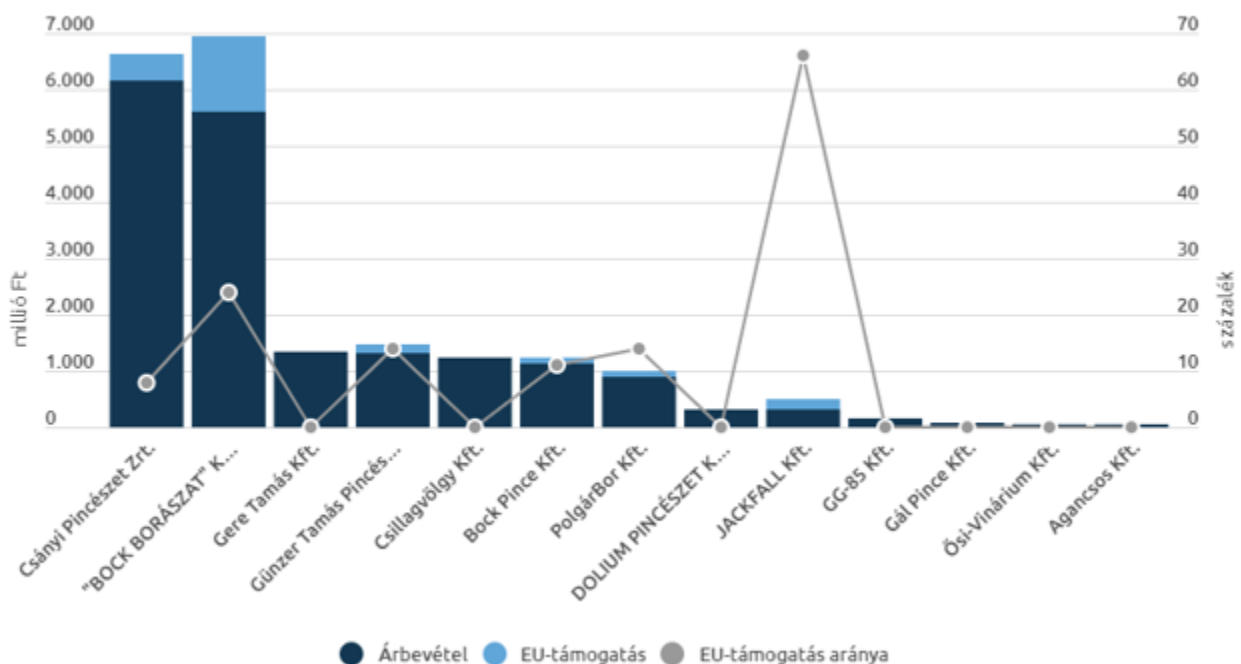
Az említett marketingtevékenységeket és fejlesztéseket meg lehet oldani saját tőkéből, támogatásokból vagy ezek egyvelegéből. Nagy kihívás a mezőgazdasági támogatásokon belül is a szőlészet és borászat támogatása, mivel ellenben a mezőgazdasági termékek többségével, a borászatok termékei főként élvezeti cikkek. Az idei évben különösen nagy a támogatások jelentősége, mivel a koronavírus miatt a vendéglátóhelyek több hónapra bezárásra kényszerültek, valamint a munkahelyek és keresetek körüli bizonytalanság nem kedvező az ágazat számára.

Villányban a borászatok a 2014-2018-as időszakban 2,4 milliárd forint támogatást kapott 6 vállalkozás. A támogatásoknak szignifikáns versenytorzító hatása tud lenni, hiszen a

támogatásokból is gazdálkodó cégek anyagilag előnyösebb helyzetbe tudnak kerülni, mint azok a cégek, melyek eredménytelenül vagy egyáltalán nem pályáztak.

A villányi borvidéken a támogatások összege nem feltétlen a bevételhez kötődik, inkább attól függ, ki mennyire tudja jól kihasználni az adott lehetőségeket. Jól látszik ez a Csányi Pincészet vagy a Bock Borászat és a Jackfall összehasonlításából. Míg 2014 és 2018 között a Csányi Pincészet az árbevétel 6,149 milliárd, a Bock Borászatnál 5,616 milliárd forint volt, addig a Jackfall Kft. esetében a bevétel 306 millió forint volt. A kiosztott támogatások összege az előbb említett cégeknél pedig 484 millió, 1,331 milliárd és 201 millió forint volt, ami azt jelenti, hogy a támogatások aránya 8%, 24% és 66% voltak.

17. ábra: A villányi borászatok árbevétele és EU-támogatása, 2014-2018 (millió Ft)

Forrás: <https://g7.hu/kozelet/20200608/egy-uj-munkahely-813-millio-forintba-kerult-a-villanyi-boraszatok-tamogatasainal/>

Hiába a hatalmas támogatások, mint azt már említettem, az eredmények nem jelentkeznek azonnal a támogatásokból megvalósított fejlesztések után.

A villányi pincészetek teljes árbevételéhez viszonyított export aránya 7,3%-ról 3,1%-ra csökkent. (Bucsky, 2020) Az elemzések szerint átmeneti visszaesésről van szó. A példa kedvéért a Csányi Pincészet átmeneti visszaeséséről valószínűleg az exportszerkezet átalakítása tehet. A pincészet visszavonult azon piacokról, melyek nem tudták az elvárt mennyiségben/értékben értékesíteni boraikat. Érthető, hogy céljuk az export növelése, de csak olyan országokba, melyekben a megtérülés nagysága az itthoni piachoz hasonló. A támogatások hosszabb távon segíthetik a nemzetközi értékesítést. Muszaj hangsúlyozni, hogy a bortermelők támogatása nem hazai különlegesség. Sok más EU-s országban vannak hasonló források.

A támogatások nem csak közvetlenek lehetnek. 2019-ben a magyar kormány 3,5 milliárd forint értékben indított kampányt a magyar borok népszerűsítéséért. Ennek keretében az MTÜ létrehozta az egységes arculatot, melyet a boros szakmával együtt fel szeretnének építeni. A cél, hogy külföldön egységesen jelenjenek meg a magyar borok és ezáltal ez az arculat a minőségi magyar bor védjegyévé váljon. (hellovidek.hu, 2019)

Számos támogatás áll a szőlőgazdák és borászatok rendelkezésére, melyekre pályázhatnak. Ezek egy része uniós támogatás.

- A vidékfejlesztési program keretében 35 milliárd forintot tudnak lehívni a borászatok, annak érdekében, hogy a legújabb technológiákra át tudjanak állni.
- Az agrártárca 4,8 milliárd forintnyi hozzájárulást biztosít a magyar borok népszerűsítésének megvalósítására.
- 21 millió euró, azaz kb. 7,5 milliárd forintnyi keretösszeg áll rendelkezésre az Európai Mezőgazdasági Garancia Alaptól borászati gépek és technológiai berendezések megvételére.
- 3,4 milliárd forintos támogatási lehetőség áll a borászatok rendelkezésére, melyet a magyar kormány finanszíroz. Ezt borászati gépek, valamint a borászatok szőlőfeldolgozó, borkészítési és palackozási infrastruktúráinak korszerűsítésére lehet igénybe venni.

- 2,2 milliárd forint átmeneti támogatást nyújt a bortermelőknek a kormány a koronavírus járvány miatt kieső bevételek részleges pótlására.
- A Gazdasági Akcióterv részeként, a Nemzeti Élelmiszergazdasági Válságkezelő Program keretében 1,8 milliárd forint vissza nem térítendő, átmeneti támogatás vehető igénybe a bortermelőknek
- Az EU 4 milliárd forint keretösszegű ültetvénytelepítési és támrendszer kialakítási támogatást nyújt a hazai termelőknek.
- A pandémia miatt csökkent borfogyasztás miatt nehezen értékesíthető, eladhatatlan borászati termékek készleteinek redukálására ugyancsak uniós forrásból 2,5 milliárd forintot igényelhetnek a lepárlóüzemek krízislepárlási támogatásként, melynek egészét köteles a beszállító borászatnak átadni.

7. KONKLÚZIÓ

Szakdolgozatom írása során röviden arra a következtetésre jutottam, hogy a magyar bor jelenleg a versenyképességi rangsor vége felé helyezkedik el, annak ellenére, hogy rendelkezésre állnak azok a tényezők, amik lehetővé tennék, hogy előkelőbb helyet foglaljon el a magyar bor.

Annak érdekében, hogy a magyarországi borok versenyképesek lehessenek külföldön, egy komplex, és átfogó ágazati stratégiára van szükség különböző – országos, borrhíós, borvidéki – szinteken.

Fontos, hogy a külföldi piacokon ne a boltok alsó polcát próbáljuk megtölteni, hanem a minőségi borainkkal szándékozzunk meghódítani más piacokat. Ennek egyik velejárója, hogy nem lédigben lenne fontos eladni, hanem palackban.

Magyarország rendelkezik minden olyan adottsággal – terroir, szakértelem, technológia, források –, ami szükséges ahhoz, hogy külföldön sikereket érjünk el. A sikerek nem is maradnak el, boraink rendre kapják a rangosabbnál rangosabb versenyeken az érmeiket. Ami hiányzik, az a marketing.

Nem arról van szó, hogy Magyarországon nincsen bormarketing, hanem inkább arról, hogy elenyésző. A legtöbb borászat marketingnek tűnő munkát végez, de ezek mögött általában nincsen tudatosság, struktúra, nem épülnek egymásra a különböző elemek és így kiaknázatlanok maradnak a lehetőségek. Ezen felül még probléma az is, hogy még ezeknek az elenyésző marketingtevékenységeknek a hatékonyságának a mérése is nehézkes, sokszor hiányzik. Továbbá hiábavalóak a kutatási munkálatok, mivel az esetek többségében a borászatok nem építenek ezekre, illetve szűkös a marketingtevékenységekre szánt források kerete.

A legsikeresebb borkészítő országokhoz képest (Olaszország, Spanyolország, Franciaország), Magyarország rendkívül csekély területtel rendelkezik és kis területen gazdálkodik, ráadásul aránylag sok (22) borvidékkel, ami nagy mértékben diverzifikálttá teszi bortermelésünk. Egyszerűen nem pazarolhatjuk el ezt a kis területet arra, hogy rossz minőségű borokat készítsünk, hogy az alacsonyabb ár vásárlásösztönző hatásában bízva, ezekkel a borokkal jelenjünk meg külföldön. Kizárólag minőségi borok készítésére kellene fókuszálnunk, amennyiben az erős európai és világ borpiaci mezőnyében helyet követelünk magunknak. A

prémium minőségű borok szegmense viszont meglehetősen szűk, így még inkább megfogalmazódik az igény egy hatékony és egységes marketingstratégia iránt.

Amiket szükséges meghatározni ahhoz, hogy sikeresek legyünk, azaz a marketingkommunikáció a célpiacnak megfelelően differenciált legyen:

- milyen fajta borokkal,
- mely országokba,
- milyen kategóriába akarunk beférközni?

Ezeknek a megfogalmazásához azonban előtte meg kell ismernünk a magyar borok exportpiacát és állandóan jelen kell lenni ezeken a piacokon. Folyamatosan követni kell a piaci változásokat és a fogyasztók igényeit. Ehhez a már említett közösségi marketing nyújthat lehetőséget, valamint a különböző szakmai szervezetekbe tömörülés.

Az egyik legnagyobb probléma, a magyar borászatoknál, hogy legtöbbjük tudja mit kellene javítani annak érdekében, hogy jobb minőségű bort tudjunk előállítani, ráadásul hatékonyabban és azt el is tudjuk adni, viszont áldozni csak elenyésző részük áldozik. A szakmai szervezetek fenntartásához tagdíjra van szükség. A technológiai fejlődés növeléséhez szintén előbb befektetésre van szükség, amelyeket azonban nagy részük nem finanszíroz.

A koronavírus járvány talán ráébresztette a borászatokat, hogy nem csak a technológiai fejlesztésekkel kell foglalkozni, hanem a marketingnek is kimagasló szerepe van abban, hogyan teljesít egy borászat és a járvány talán felgyorsítja, felgyorsította azt a folyamatot, hogy erre rájöjjenek a borászatok.

Ha nem is 1-2 éven belül, de ha minden borászat úgy állna a közösségi marketinghez és a borvidéki összefogáshoz, ezeknek kidolgozásához, mint azt a Villányi borvidék teszi közel egy évtizede, akkor az évtized végére a magyar bor ismét méltó helyére, az élmezőnybe kerülhetne vissza a világ borpiacán. Oda, ahol régen Domitianus császár uralkodása alatt volt. Oda, ahol olyan erős versenytársa volt a ma világelső borexportőrének, hogy a bortermelést betiltották és az ültetvényeket kivágatták. A források és adottságok jelen vannak, innentől már csak a borászatokon és a különböző magyar bor népszerűsítéséért felelős szervezeteken múlik.

IRODALOMJEGYZÉK

Beck Tibor (2005): A filoxéravész Magyarországon; Budapest; Magyar Mezőgazdasági Múzeum

Dr. Bodnár László (2007): Borvidékek a Kárpát-medencében; Eger; Bodnár és Társa Geográfus Bt.

Dr. Eperjesi Imre (2003): Helyzetkép az elmúlt fél évszázad magyar borkultúrájáról; Borászati füzetek 2003/3, 2-5 p.

Halmai Péter (2007): Az Európai Unió agrárrendszere; Budapest; Mezőgazda Kiadó

Hamvas Béla (2011): A bor filozófiája; Budapest; Medio Kiadó

Horváth Csaba, Dr. Mikulás Ildikó (2002): A magyar borászat és az Európai Unió; Budapest; Magyar Kereskedelmi és Iparkamara

Lendvai Szilvia (2009): Magyar borok az Európai Unióban különös tekintettel az egri borvidékre; Budapesti Gazdasági Egyetem; Budapest

Mészáros Gabriella, Rohály Gábor, Nagymarosy András (2012): Bortankönyv – A Kárpát-medence borai; Budapest; Bormatura Kft.

Mészáros Gabriella, Rohály Gábor, Nagymarosy András (2012): Bortankönyv; A Kárpát-medence borai; Budapest; Bormatura Kft.

dr. Török Sándor, dr. Mercz Árpád (2000): Magyar borkultúra; Budapest; Mezőgazda Kiadó

INTERNETES FORRÁSOK

Bock.hu (2020): Mitől villányi a villányi?

<https://bock.hu/blog/mitol-villanyi-a-villanyi>

(Letöltve: 2021.04.28.)

Bor és Piac (2019): A villányi Bock Borászat 1,6 milliárd forintos fejlesztést indított el
<https://boespiac.hu/2019/07/18/a-villanyi-bock-boraszat-16-milliard-forintos-fejlesztest-inditott-el/>

(Letöltve: 2021.04.22.)

Bozsik Norbert (2005): Magyarország és az Európai Unió közötti borkereskedelem elemzése, különös tekintettel a versenyképességre

<https://docplayer.hu/300434-Magyarorszag-es-az-europai-unio-kozotti-borkereskedelem-elemzese-kulonos-tekintettel-a-versenykepessere.html>

(Letöltve: 2021.04.09.)

Bucsky Péter (2020): Egy új munkahely 813 millió forintba került a villányi borászatok támogatásainál

<https://g7.hu/kozelet/20200608/egy-uj-munkahely-813-millio-forintba-kerult-a-villanyi-boraszatok-tamogatasainal/>

(Letöltve: 2021.04.25.)

Csizmadi György (2017): Gazdálkodók kérdezték – Szakértőnk válaszol

http://epa.oszk.hu/03400/03465/00005/pdf/EPA03465_ostermelo_2017_5_06.pdf

(Letöltve: 2021:03.20.)

Dula Bence, Mészáros Gabriella, Rohály Gábor (2012): Borminősítés, borgasztronómia, borhungarikumok és -gallikumok

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0009_10/Borminosites_borgasztronomia.pdf

(Letöltve: 2021.03.24.)

Eurostat (2020): Wine production and trade in the EU

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20201119-2?inheritRedirect=true&redirect=%2Feurostat%2F>

(Letöltve: 2021.04.17.)

Eurostat (2021): Vineyards in the EU – statistics

<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/58459.pdf>

(Letöltve: 2021.04.10.)

FAO (2018): Value of Agricultural Production

<http://www.fao.org/faostat/en/#data/QV>

(Letöltve: 2021.03.20.)

Geönczeöl Attila (2020): Natúrbor – borforradalom vagy csak egy mellékszál?

<http://borhirado.sk/index.php/hu/blog/48-naturbor-borforradalom-vagy-csak-egy-mellekszal>

(Letöltve: 2021.04.29.)

Geri Ádám (2020): A jó borok és az adatbányászat szerelmeseinek: az ÖSSZES magyar eredmény az idei fontos versenyekről

<https://www.boraszportal.hu/borvilag/a-jo-borok-es-az-adatbanyaszat-szerelmeseinek-az-osszes-magyar-eredmeny-az-idei-fontos-versenyekrol-8293#>

(Letöltve: 2021.04.23.)

Hajdú Ildikó (2013): Borászat és gazdasági antropológia – Tokaj hegyaljai községek ökonómiájának jelenkori mikrovizsgálata; Debrecen; Debreceni Egyetem

https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/212985/Doktori_ertekezes_Hajdu_Ildiko_t.pdf?sequence=8&isAllowed=y

(Letöltve: 2021.03.24.)

Harsányi Gábor (2007): A hazai borágazat versenyképessége a nemzetközi piacokon, különös tekintettel az Európai Unióra; Budapesti Corvinus Egyetem

http://phd.lib.uni-corvinus.hu/253/1/harsanyi_gabor.pdf

(Letöltve: 2021.04.21.)

Hello Vidék (2019): Tokaji, Villányi, Egri: egyre megy, egységes arculatot kapnak külföldön a magyar borok

<https://www.hellovidek.hu/gazdasag/2019/10/05/tokaji-villanyi-egri-egyre-megy-egyseges-arculatot-kapnak-kulfoldon-a-magyar-borok>

(Letöltve: 2021.04.24.)

HNT (2016): Hegyközségek Nemzeti Tanácsa – Szakmaközi Szervezet; Magyarország szőlészetének és borászatának helyzete – Háttér tanulmány ágazati stratégiához
<https://hnt.hu/wp-content/uploads/2016/08/Magyarorsz%c3%a1g-sz%c5%911%c3%a9szet%c3%a9nek-%c3%a9s-bor%c3%a1szat%c3%a1nak-helyzete-2016.pdf>

(Letöltve: 2021.04.03.)

HNT (2020): Hegyközségek Nemzeti Tanácsa – A szőlő-bor ágazat reformkorát éljük
<https://www.hnt.hu/a-szolo-bor-agazat-reformkorat-eljuk/>

(Letöltve: 2021.04.30.)

HNT (2021): Hegyközségek Nemzeti Tanácsa – Kihirdették az első Interwine Díj eredményeit
<https://www.hnt.hu/kihirdettek-az-első-interwine-dij-eredmenyeit/>

(Letöltve: 2021.04.27.)

HNT (2020): Hegyközségek Nemzetközi Tanácsa – Termőterület és Termésmennyiség
<https://www.hnt.hu/statisztikak/termoterulet-es-termesmennyiseg/>

(Letöltve: 2021.04.16.)

HNT (2020): Hegyközségek Nemzeti Tanácsa – Bortermelés statisztika
<https://www.hnt.hu/statisztikak/bortermeles-statisztika/>

(Letöltve: 2021.04.19.)

Jogszabály: <https://njt.hu/jogszabaly/2014-56-20-2Y.4>

(Letöltve: 2021.04.23.)

Kopcsay László, Totth Gedeon (1997): A magyar borászat versenyképességét meghatározó tényezők – műhelytanulmány; Budapest; Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem
<https://docplayer.hu/4652208-Muhelytanulmanyok-a-magyar-boraszat-versenykepesseget-meghatarozo-tenyezok-muhelytanulmany.html>

(Letöltve: 2021.04.24.)

KSH (2001): Központi Statisztikai Hivatal – Szőlő- és gyümölcsös ültetvények összeírása (előzetes adatok)

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/szolo01.pdf>

(Letöltve: 2021.04.17.)

KSH (2010): Központi Statisztikai Hivatal – statisztikai tükör; IV. évfolyam 73. szám;
Szőlőültetvények összeírása, 2009 (előzetes adatok)

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/szoloultetvenyek09.pdf>

(Letöltve: 2021.04.17.)

Dr. Máté Andrea (2019): Bormarketing, Borkereskedelem; Szekszárd; Pécsi Tudományegyetem,
KPVK

<https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23206/Mate%20Andrea%20Bormarketing%2C%20borkereskedelem.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

(Letöltve: 2021.03.28.)

dr. Mészáros Gabriella (2019): A magyar bor története

<https://bor.hu/a-magyar-bor-tortenete>

(Letöltve: 2021.03.23.)

Dr. Mikulás Ildikó, Dr. Bene László (2003): Európai Füzetek 21. Szőlő és bor az Európai
Unióban; Budapest; Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ,
Külügyminisztérium

<http://mek.oszk.hu/10700/10716/10716.pdf>

(Letöltve: 2021.04.11.)

Mocsári Henrietta (2016): A magyar borászat Európai Unió csatlakozást követő kihívásai és
ennek turizmusra gyakorolt hatása; Miskolci Egyetem

<https://docplayer.hu/68555649-A-magyar-boraszat-europai-unios-csatlakozast-koveto-kihivasai-es-ennek-turizmusra-gyakorolt-hatasa.html>

(Letöltve: 2021.03.20.)

Molnár Eszter (2007): A Szekszárdi és a Villányi borvidék összehasonlító marketingelemzése;
Kaposvár; Kaposvári Egyetem

<http://phd.ke.hu/fajlok/1236771619-MA-ertekezes-full.pdf>

(Letöltve: 2021. 04. 25.)

Dr. Nagy Frigyes (2004): A szőlő és bortermelés szabályozása az Európai Unióban
<https://www.agronaplo.hu/szakfolyoirat/2004/3/novenytermesztes/a-szolo-es-bortermelés-szabalyozasa-az-europai-unioban>

(Letöltve: 2021.04.11.)

NAIK (2020): Agrárpiaci jelentések – Zöldség, gyümölcs és bor; 24. évfolyam, 18. szám; Budapest, NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet
<http://repo.aki.gov.hu/3677/1/Zoldseg-gyumolcs-bor%202020.%2018.%20szam%20web.pdf>

(Letöltve: 2021.04.22.)

Németh Ágnes (2020): Cabernet franc – a szőlő, amely a saját útját járja
<https://hungarianwines.eu/cabernet-franc/>

(Letöltve: 2021.04.28.)

Németi Sándor (2021): Lehet-e a cabernet franc Villány következő nagy sikere?
<https://bor.hu/hirek/lehet-e-a-cabernet-franc-villany-kovetkezo-nagy-sikere>

(Letöltve: 2021.04.26.)

OIV (2020): International Organisation of Vine and Wine – State of the world vitivinicultural sector in 2019
<https://www.oiv.int/public/medias/7298/oiv-state-of-the-vitivinicultural-sector-in-2019.pdf>

(Letöltve: 2021.03.23.)

Owen, James (2011): Earliest Known Winery Found in Armenian Cave
<https://www.nationalgeographic.com/culture/article/110111-oldest-wine-press-making-winery-armenia-science-ucla>

(Letöltve: 2021.03.22.)

Pallás Edit Ilona (2016): A szőlő- és borágazat helyzete, borfogyasztás, borturizmus; Szent István Egyetem
<http://phd.szie.hu/?docId=15133>

(Letöltve: 2021.03.25.)

Székelyföld Szerelmesei Egyesület: Attila lakomája – Priszkosz rétor nyomán

<https://szfsze.webnode.hu/attila-lakomaja/>

(Letöltve: 2021:03:22.)

Szenti Tibor, Holler László (2010): Két világ között

<http://mek.oszk.hu/08600/08629/08629.pdf>

(Letöltve: 2021.03.20)

Tímár Sándor (2020): A magyar nép eredete és őshazája.

Acta Historica Hungarica Turiciensia 35. évf. 1. sz.

https://epa.oszk.hu/01400/01445/00060/pdf/EPA01445_acta_hungarica_2020_01_008-117.pdf

(Letöltve: 2021.03.22.)

Dr. Torma Miklós (1897): A bor ellenőrző bizottságok szervezeti szabályai és ügyrendje.

https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/28794/KNY_19_01516.pdf?sequence=5&isAllowed=y

(Letöltve: 2021.03.24.)

Tóth Gedeon, Szolnoki Gergely (2019): Gazdálkodás; 63. évfolyam; 2019; 1. szám

http://www.gazdalkodas.hu/index.php?l=hu&p=cikk&cikk_id=1266

(Letöltve: 2021.04.17.)

Dr. Töröcsik Mária (2016): Villányi borvidék marketingstratégia 2016-2019

https://villanyiborvidek.hu/download/bormarkstrat_final_prezentacio_publikus.pdf

(Letöltve: 2021.05.01.)

University of Missouri (2013): Grapes: A Brief History

<https://ipm.missouri.edu/meg/2013/8/Grapes-A-Brief-History/>

(Letöltve: 2021:03:20)

Villanyiborvidek.hu (2021): Marketing

<https://villanyiborvidek.hu/hu/rolunk/borut-egyesulet/marketing>

(Letöltve: 2021.04.21.)

Vinoport (2019): Borkommunikáció 10: A bormarketing fő területei és eszközei; Hol és hogyan kommunikáljon a borász a fogyasztókkal?

<https://vinoport.hu/tema/borkommunikacio-10-a-bormarketing-fo-teruletei-es-eszkozei/3952>

(Letöltve: 2021.04.23.)

Nyilatkozat a szakdolgozat státuszáról (nyilvános, bizalmas)

Alulírott Csonka Gergő (Neptun kód: XT8EHT) a Magyarországi borászatok külföldi lehetőségei az EU csatlakozás óta, különös tekintettel a Villányi borrhéjóra című szakdolgozatommal/záródolgozatommal (továbbiakban mű) kapcsolatban az alábbiakról nyilatkozom:

- Kijelentem, hogy a mű BGE Dolgozattár repozitóriumába való feltöltésével más jogát nem sértem. Tudomással bírok arról, hogy az Egyetem a szerzői jogok meglétét nem ellenőrzi.
- Nyilatkozom, hogy a mű *(a megfelelő rész aláhúzendő)*
  - a bizalmas
  - a nyilvánosság számára hozzáférhető.
- Tudomásul veszem, hogy
  - szerzői jogsértés esetén az Egyetem az érintett dokumentum elérhetőségét a szerzői jogsértés tisztázása idejére átmenetileg korlátozza,
  - szerzői jogsértés esetén az érintett művet a Repozitórium adminisztrátora a Repozitóriumból haladéktalanul eltávolítja,
  - amennyiben a dolgozatomat a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszem, az egyetem a dolgozatomat az interneten a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszi. Hozzájárulásom – szerzői jogaim maradéktalan tiszteletben tartása mellett – nem kizárólagos és időtartamra nem korlátozott felhasználási engedély.

Kelt: Budapest, 2021.05.16.

.....
hallgató

s.k.

NYILATKOZAT

Alulírott Csonka Gergő büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerzés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2020.05.16.

.....
hallgató aláírása